

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

*„Eu nu trăiesc decât
pentru Basarabia”*

TATIANA GĂLUȘCĂ
100 ani de la naștere

Corul veteranilor de la Palatul de Cultură, or. Soroca, la 50 de ani

MARIANA COCIERU Orizontul folcloric al prozei matcovschiene.....	1
„Eu nu trăiesc decât pentru Basarabia”	19
NATALIA ROTARI Două vieți și o singură credință	5
PAVEL POPA Garoafa — simbolul lunii ianuarie.....	6
Calendar cronologic	9
„Băsmăluța” — joc ritual al sărutului.....	27
IULIA CIOLACU Cartea și tradiția sărbătorilor de iarnă	7
NICOLAE BĂIEȘU Sf. Petru de iarnă	8
TATIANA LEȘAN Moș Crăciun a trecut și pe la bibliotecă	14
MIHAIL BORTĂ Dezvoltarea percepției ochiului la lecțiile de artă plastică.....	15
CRISTINA PROCOPENCO Festivalul național al cărții și lecturii	16
COLECTIVUL BIBLIOTECII PENTRU COPII OR. DROCHIA	
Festivalul național al cărții și lecturii	17

SERVICIUL RELAȚII CU PUBLICUL BPR DROCHIA	
Dumitru Matcovschi — lumina demnității naționale.....	17
VALENTINA FRUNZĂ Copiii în labirintul cărților.....	18
SILVIA FLOREA Inimă de cântec plină.....	22
LUDMILA ZGÂRCU Hramul de la Țipala	22
NADEJDA CUCU Am avut un vis și s-a împlinit.....	23
STELA NEGARĂ, NATALIA ROTARI Turnat mi-e sufletu-n cuvânt	24
EUGENIA CAZACU Poeta Raisa Plăieșu a revenit la baștină	25
ANDREI TAMAZLĂCARU Colinde.....	26

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE”
nr. 1 (31) ianuarie 2014

Adresa: mun. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 20-25-53
Mob.: (069) 39 24 98 (redacția)
Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef
dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național
de Etnografie și
Istorie Naturală
dr. Victor Ghilaș, AȘM
Claudia Șerșun,
Ministerul Culturii
Mariana Cocieru, AȘM

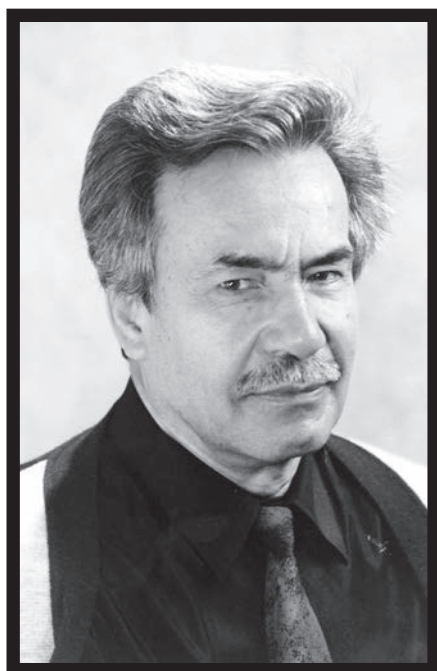
Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova
Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic
al Ministerului Culturii
Tudor Grigoriță,
Secția Cultură Ialoveni
Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Editura „Notograf Prim” s.r.l. /
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

2014 — Anul Dumitru Matcovschi

Orizontul folcloric al prozei matcovschiene

MARIANA COCIERU,
Institutul de Filologie al AȘM

Anii 1960 marchează începutul relației aprofundate dintre folclor și literatura scrisă spre deosebire de cei precedenți, astfel, scriitorii după experiența de transsubstanțiere estetică a creației populare în poezie se orientează spre a o transfigura și în proză. Unul din maiestrii de condei care și-a dezvoltat o adevărată artă din procedura de transsubstanțiere a elementului folcloric în scrierile sale a fost D. Matcovschi. În tendința sa de a se confirma ca prozator lirico-rapsodic, scriitorul a asimilat elementele etnofolclorice și în proză, apelând la baladă și cântec liric pentru a creiona atmosfera, la motive și simboluri folclorice pentru a scoate în evidență unele episoade, la tradiții populare pentru a plăsmui personaje deținătoare de înțelepciune seculară a strămoșilor, păstrătoare de credințe și obiceiuri, de valori eterne umane. Interferența prozei

matcovschiene cu folclorul a fost consemnată de criticul literar M. Cimpoi: „Legătura cu folclorul este una consangvinică, ca la cei mai reprezentativi poeți basarabeni, configurând un program etic și estetic care presupune cultul rădăcinilor, originilor, solului, casei, pragului și vetrei. Satul este un univers rotund, o cetate morală – o *axis mundi*, care sacralizează întregul univers” [1, p. 212]. D. Matcovschi, în opera sa, într-o măsură diferită, reflectă problemele rurale și viața omului de la țară. Acest aspect a fost consemnat și la alți scriitori. Exegețul I. Ciocanu evidențiază că: „În străduința lor de a exprima realitatea specifică a satului, scriitorii apelează neapărat la mijloace și procedee din creația orală a sătenilor, la felul de a folosi resursele lingvistice, specifice oamenilor de la sat, la alte particularități ale manifestării personajelor plăsmuite de scriitori pe baza contemplării și studierii exponenților populației rurale” [2, p. 321].

Scriitorul a rămas fidel vocației sale de poet creând o proză cu desăvârșire lirică. Particularitatea (lirismul) și-a însușit-o din graiul omului de la țară, din cântecul folcloric interpretat la fluier sau vocal, din credințele și tradițiile respectate cu tenacitate de poporul român, din atmosfera vieții rurale.

Țăranul și-a cântat întotdeauna nevoile și bucuriile, iar D. Matcovschi ca un adevărat interpretator al valorilor satului tradițional nu a rămas inert față de suflul viu al baladei și al cântecului liric.

Motivul casei părintești, al *focului din vatră*, continuitatea dintre generații, păstrarea rădăcinilor și a satului-*axis mundi* sunt reflectate în romanele lui D. Matcovschi: *Duda*, *Bătuta*, *Toamna porumbeilor albi* și *Focul din vatră*. Prozatorul valorifică cu perseverență experiența *povestirii simple*, a *amintirilor*, iar *visele profetice*, *presimțirile* îl ajută la conturarea unui pitoresc fabulos și a unei atmosfere stranie, singulare.

Transfigurarea folclorului în romanele lui Matcovschi se produce selectiv, deosebindu-se prin cantitatea și calitatea transsubstanțierii estetice a acestuia. Esențială pare a fi asimilarea tezaurului folcloric în *Toamna porumbeilor albi*. Titlul romanului e unul eminamente simbolic: toamna „este faza maturității sau vârstei mijlocii din viața omului; coaptă și matură, ea este perioada temperată între tinerețe și bătrânețe” [3, p. 143], „toamna frumosului și a aspirației spre înalt” [4, p. 466], e „epoca rodului agonisit de Lisandru Povară și care urmează să fie dăruit: omenia, grija pentru aproapele, bunătața originară” [5, p. 362].

Subiectele prozei matcovschiene câștigă prin îmbinarea reușită a motivelor folclorice: pământul, casa părintească, focul, drumul, pasărea, arborele, apa etc.

Continuând linia poetică de omagiere a *pământului*, D. Matcovschi în romanele sale îl invocă cu sensul de „baștină a pământenilor” [6, p. 74], străduindu-se să-i valorifice elementele. Astfel în romanul *Bătuta piatra*, de pe care Boblev

sare în apă, imaginea zarzărului crescut între ruinele unei case, arderea pădurii, flăcările mistuitoare îi generează lui Pavel Iaconi diverse stări sufletești determinându-l să-și aducă aminte de casa părintească, Duda, părinți, Magdalena. Dorul de iarbă și plimbarea prin ea îl fac pe Sârbu (*Bătuta*) să se transfigureze în satul său, să reflecteze asupra faptului ce-ar face vitele din colhoz la vederea acestei ierbi, ce face tata, cât grâu scot la hectar cei de-acasă etc. [7, p. 245].

Motivul *drumului* valorificat cu atâta vehemență de scriitorii basarabeni este prezent și la Matcovschi. Drumul eroului din basmele fantastice duce peste mări și țări, peste ape întunecate, este întretăiat de diverse obstacole și popasuri. Prozatorul îi găsește aplicarea ca drum de inițiere, devenire, revenire. Personajul Valentin Povară a urmat un drum greu de treizeci de ani până a reveni totuși la origini. A studiat, a lucrat, ar fi trebuit să se însoare de câteva ori și numai moartea tatălui său l-a readus la baștină. Pavel din romanul *Bătuta* de asemenea și-a făcut studiile, s-a însurat, a făcut armata peste hotare. Toate acestea l-au călit, l-au format și, deși a rămas militar în armată, gândul i-a rămas tot la satul de baștină – Duda, la casa părintească: „să plouă ca la Duda, ca la Moldova, să plouă cu dor de casă, cu dor de casă, cu dor de casă, cu dor de casă...” [7, p. 287].

Motivul *drumului* uneori coincide cu cel al revenirii la sat (a lui Valentin Povară, Grigore Ciobanu) – „drumul spre vatră, afirmă E. Botezatu, nu are o semnificație redusă și unilaterală: e drumul continuității, al autoexamenului de viață și de creație” [6, p. 79]. Cercetătoarea găsește o denumire adecvată motivului drumului în creația lui D. Matcovschi – „legătura spațială sat-oraș” [6, p. 80].

Un alt motiv este cel al *pietrei*. Unii dintre poeții noștri (A. Codru ș. a.) au valorificat acest subiect creând un adevărat cult.

În tradiția românească piatra apare cu diverse semnificații în poezii, cântece istorice, balade, cântecele lirice. „Legătura mito-simbolică dintre piatră și naștere e susținută în basm și legendă prin diferite transformări ale eroilor și eroinelor în pietre” [8, p. 140]. Drept exemplu, în legenda babei Odochia, personajul principal la începutul lunii martie își ia turma de oi și capre și pleacă la munte, din cauza vântului și frigului baba Odochia și turma ei îngheață, metamorfozându-se în piatră [9, p. 109–110].

Diversele ipostaze ale motivului pietrei le depistăm în cântecul popular: *piatra-obstacol* – „Că valea-i cu pietricele, / Nu pot trece de guri rele, / Că valea-i cu bolovani / Nu pot trece de dușmani” [10, p. 111]; *piatra-străinătate-singurătate* – „Și din piatră nu fac taică, / Și din stâncă nu fac maică” [10, p. 23], „Peste munți și peste piatră, / Greu hârtia-a să răzbătă...” [11, p. 17]; *piatra-compătimire* – „Plâng pietrele din pârâu / De traiul ce-l trăiesc eu. / Plâng pietrele-n pădurele / De traiul vieții mele” [10, p. 11] etc.

Prozatorul preia, iar uneori chiar depășește semnificațiile motivului creând altele noi. Personajul Grigore Rusan din *Focul din vatră* „a prins rădăcini adânci în Duda. Rădăcini adânci, crescute-n piatră, în stâncă, pentru că Duda <...> e așezată între pietre, între stânci” [12, p. 25]. Aici intuim că piatra simbolizează statornicie, tărie, permanență. Stâncile fac din Duda o localitate pitorească. Fără ele ar fi un sat obișnuit, neinteresant, iar datorită lor pare a fi „o cetate din Grecia antică, crescută piatră-n piatră, albă, secetoasă, extraordinară” [12, p. 26]. Semnificația *piatră-tăcere* o depistăm în

următorul exemplu: când dorești să împărtășești o bucurie sau durere unui om și acesta te ascultă, dar tace „ca o mireasă în ziua nunții, ca o stână tace. <...> Poate de aceea și nu-i sunt dragi lui Grigore stâncile Duda – de la stânci, crede el, s-a învățat lumea a tăcea și dacă n-ar fi stâncile lumea ar fi alta” [12, p. 29–30]. *Piatra-despărțire* e vinovată atunci când îl părăsește soția: „Pietrele es-tea sunt vinovate, <...>, pietrele și numai pietrele” [12, p. 155].

Motivul *păsării* ocupă un loc important în proza lui D. Matcovschi. Vom preciza, de la bun început, că în folclorul românesc pasărea are diverse semnificații: „Simbol arhetipal al elevației, al năzuinței de ridicare spre valorile absolute ale cerului și metafora constantă și universală a sufletului” [8, p. 129–130]. Ele reprezintă agenții de legătură dintre mediul ceresc și cel terestru, dintre cele două tărâmuri: „de aici” și „de dincolo”. O altă semnificație ar fi spiritul și inteligența. Astfel porumbeii lui badea Lisandru din romanul *Toamna porumbeilor albi* sunt purtătorii spiritului și inteligenței bătrânului. Făcând rost de hulubi la bătrânețe, eroul s-a simțit împlinit, viața lui a căpătat un rost doar datorită acestor păsări.

Printre semnificațiile acestui motiv îl întâlnim pe cel al metamorfozei. Credințele totemice de prefacere a omului în pasăre după moarte, păstrate în colindele românești despre transformarea unor sfinți în păsări [13, p. 213], este consemnat și în proza matcovschiiană. După moartea lui badea Lisandru Povară (*Toamna porumbeilor albi*), „un hulub alb ca bulgărul de zăpadă se oprește în vârful prăsadului, și, cum se oprește, prăsadul începe să crească văzând cu ochii, pe urmă înflorește, pe urmă floarea de prăsad prinde să ningă, și ninge frumos, ca într-o poveste bătrână” [14, p. 216].

Hulubul alb simbolizează sufletul mortului, fiindcă toată viața badea Lisandru a visat la aceste păsări, bătrânețea și-a mângâiat-o crescându-le și îngrijindu-le. E o aluzie și la creștinism unde porumbelul e întruchiparea Duhului Sfânt, simbolul purității morale, inima celor drepti.

În episodul cu *Arca lui Noe* din *Biblie* porumbelul cu ramura de măslin e mesagerul păcii, al speranței și armoniei, semnificație sesizată în exemplul (*Toamna porumbeilor albi*): „Doi hulubi albi, ca doi bulgări de zăpadă, coboară de sub catapetasma cerului pe nukul de lângă mormântul eroilor; poartă în gură crenguțe de măslin hulubii și li-i sete, și lasă crenguțele de măslin la rădăcina monumentului, și sar în uluc, și găsesc în uluc un strop de apă, și-l beau, ridicându-și căpșoarele către soare, dar soarele e ascuns în nouri și hulubii beau și nu se satură, și apa e dulce, și hulubii sunt albi, și monumentul eroilor crește alături, și nukul de asemenea crește alături, mare, rotat, cu câteva frunze galbene și roșii pe ramuri” [14, p. 103].

Aceste păsări frumoase și grațioase reprezintă pentru badea Lisandru ființe sfinte, salvatoare ale vieții, o permanență a sufletului omenesc: „Am scăpat viu la Königsberg numai datorită hulubilor, m-am jucat cu ei și am întârziat la masă, dacă nu întârziam, mă îngropa de tot mina cea nemțească...” [14, p. 22].

Albul porumbeilor e culoarea purității sufletești, a inocenței: „Albul echivalează cu puritatea imaculată a simțirii și cugetării, de vreme ce până și hulubii deplâng în felul lor dispariția fizică a personajului principal” [15, p. 322].

Motivul *păsării* îl găsim bine conturat și în romanul *Bătuta*. Pavel Iaconi, personajul principal se simte supraviețuit de o pasăre sfântă: „Se vede că nu-i pasăre obișnuită,

odată ce nu m-a încolțit, se vede că-i o pasăre sfântă” [7, p. 258]. Alteori depistăm metamorfoza personajului principal: „Se vedea fir de nisip pe mal aurit de mare, fir de iarbă în mijloc verde de câmpie, verde frunză la margine de pădure sau în miez de pădure, se vedea pasăre zburătoare în stol de păsări zburătoare, fluturând din aripi și ținând cale în neunde sau într-un unde prea puțin cunoscut, însă ispititor” [7, p. 40]. Semnificația *pasăre-om* o găsim și în *Focul din vatră*: „O vedea pe Dumitra pasăre zburând pe deasupra pădurii, altă pasăre strigând cu care să se întreacă la cântec. Pasărea strigată venea tot atunci, de peste mări și țări, venea sau poate de undeva de mai aproape, în tot cazul venea și-i făcea tovărășie din zori în sară” [12, p. 122]. Îmbinarea de cuvinte „peste mări și țări”, venită din folclor, precum și metamorfoza imaginară a personajului Dumitra sporesc atmosfera de fantastic din episodul romanului, apropiindu-l de basmul folcloric.

În cultura românească imaginea rândunicii denotă sacralitate. Rândunica de sub streșină, barza de pe acoperiș și șarpele de casă alcătuiesc un fel de „spirite tutelare ale casei” [16, p. 534]. Sosirea rândunecelor „e așteptată la Buna-Vestire, deși timpul e încă destul de rece. Poporul crede că „dacă fași an de an rândunica cuib la casă, apu șee-i [casă] cu noroc; așa spun bătrânii” (AF, 1988, ms. 397, f. 80; *Tocmagiu – Grigoriopol; inf. Marta N. Ursu, 55 ani; culeg. E. Junghietu*). <...> Cei mai mulți, chiar și cei necredincioși, sunt convinși că este un mare păcat să strici cuibul unei rândunele, pentru că „tari greu fași cuibul, sî chinuiești <...>; târai lutu cu gura” (AF, 1988, ms. 397, f. 19; *Tocmagiu – Grigoriopol; inf. Zinovia D. Rotaru, 62 ani; culeg. E. Junghietu*). Se zice că rândunica (și cucostârcul) se răzună

pentru cuibul stricat: „Ti blastâmi și toată casa ți-o măscărește cu glod” (AF, 1988, ms. 397, f. 80; *Tocmagiu – Grigoriopol; inf. Marta N. Ursu, 55 ani; culeg. E. Junghietu*)” [17, p. 50–51]. „La români, rândunica este mesagera binelui, a fericirii și speranței, simbol al renașterii, dimineții, răsăritului soarelui, al confortului familial. Ca orice simbol al vieții și mijlocitor între lumea de aici și cea de dincolo, are anumite asociații cu moartea” [10, p. 155–156]. Din acest motiv plecarea rândunicii și părăsirea cuibului sunt văzute ca semne rele, ca un blestem, fapt care se adevărește prin moartea ulterioară a eroinei Vera Ciobanu (*Focul din vatră*): „«Da rândunica ceea care avea cuib sub streșină la noi, mai este ori nu mai este?» – «Cuibul este, – a răspuns Grigore, – dar ea nu-i, a zburat în țările calde, că-i toamnă de-a binelea». – «Rău dacă a zburat, anul trecut a stat toată iarna cu mine, eram eu acasă, nu se mai ducea nicăieri, deschideam fereastra la cămară și ea intra în cămară când îi era frig...»” [12, p. 10].

Liliacul, simbol al păsărilor de noapte, se abate asupra lui Grigore Rusan (*Focul din vatră*) ca o nenorocire: „Pasăre de noapte necurată liliacul. Pasăre de noapte văduvită de cântec. Mama lui Grigore spunea odată că liliacul șoarece a fost la început și i-au crescut aripi de aceea că a mâncat pască sfințită. Un bun interzis” [12, p. 162]. Matcovschi apelează la imaginea ei pentru a evidenția tragismul situației dezvăluind și un alt sens, cel al fecundității, al păcatului. „Ca singura pasăre înzestrată cu mamele, a fost asociată fecundității, aflându-se la vechii greci în preajma zeiței Artemis. Ambiguitatea liliacului este evidentă și în tradiția românească, unde apare ca încarnare a sufletelor morților. În această ipostază poate fi apărător al casei (era răstignit pe porți în sco-

puri apotropaice, iar îngropat sub prag aducea noroc), dar și un demon cu înclinații vampirice (suge sângele oamenilor) sau agresive (poate să se încălzească în părul oamenilor de nu-l mai poate scoate nimeni). Nu este străin nici de sfera eroticului despre care a vorbit cândva Pliniu, considerând sângele acestui animal drept afrodisiac puternic” [8, p. 91].

Din toate elementele pământului flora s-a bucurat întotdeauna de preferințele autorului anonim. Ca rezultat majoritatea cântecelor folclorice încep cu tradiționalul „frunză (foaie) verde”, iar celălalt element care definește o plantă oarecare: sulfină, bujor, busuioc, iasomie, liliac etc., reprezintă starea sufletească a interpretului popular. În proza lui Matcovschi se observă o mai mare predilecție față de motivul și simbolul arborelui, acesta căpătând semnificații legate de imaginea baștinii (zarzărul pentru Pavel din romanul *Bătuta*, nukul pentru Valentin din *Toamna porumbeilor albi*), generozitate (mărul pentru Sârbu din *Bătuta*, prasadul pentru Badea Lisandru din *Toamna porumbeilor albi*), rezistență în fața vitregiilor naturii (puiul de mesteacăn și mesteacănul bătrân, brazii din *Bătuta*), prietenie și ocrotire (nukul din *Toamna porumbeilor albi*), memorie, pomenire (nukul de la mormântul eroilor din *Toamna porumbeilor albi*), osmoza arboreom (Grigore Ciobanu (*Focul din vatră*) se vedea un pom crescut din pământ fără rădăcini, rămas să înfrunte vânturile). Prasadul lui badea Lisandru reprezintă anotimpurile vieții lui, circuitul vital al acestuia îi dăruie mireasmă, rod, umbră, fericire. Scriitorul Matcovschi apelează la semnificațiile etice ale arborilor: „împlântându-și în pământ adânc rădăcinile viguroase, ei întruchi-pează legământul”; „oferindu-și umbra și fructele, arborii semnifică generozitatea”; și având verticalitate

simbolizează „setea de înalt, trăirea demnă” [6, p. 103].

Motivul *pădurii*, simbol al colectivității, este valorificat în *Bătuta*. Deși acest motiv însumează în sine diverse semnificații, Matcovschi transfigurează în roman imaginea pădurii de brazi arse cu sensul de prietenie, solidaritate și ajutor al omului în fața vitregiilor naturii; de sfârșit, deziluzie, dar și rezistență, eternitate.

Apa și elementele ei: *izvorul, râul, marea, fântâna, ploaia* etc. ocupă de asemenea un loc important în proza matcovschiană. În *Bătuta* marea apare ca devoratoare de vieți omenești, în *Focul din vatră* împărtășește zbuciumul sufletesc al naratorului, provocându-i aduceri aminte de copilărie, Duda, Nistru. Râul înghite viața lui Nichita-Filaret din *Focul din vatră*, a lui Ilarion din *Toamna porumbeilor albi*, inundă Duda, dezvăluindu-și semnificația de stihie ucigătoare; fiind legat de curgere simbolizează trecerea timpului. Fântâna cu apă cristalină semnifică germenii vieții, potolitor al setei, rodul și mândria gospodărilor (*Toamna porumbeilor albi*).

În subiectele romanelor matcovschiene apar întreșute crâmpie de cântece folclorice, bocete, povești, povestiri simple, amintiri, vise etc., ajutându-l la crearea atmosferei adecvate. Pentru a evidenția suferința în cazul decesului unui om utilizează bocetele, pentru a prezenta tristețea și zbuciumul din suflet apelează la cântecul de jale, în susținerea atmosferei de nuntă și veselie aduce cântecele de petrecere, iar ambianța de evocare a războiului e întregită de balada cântată pe timp belic: *Balada lui Petre Mareșalu* etc.

D. Matcovschi e un admirator al naturii, poet al peisajului. În conturarea atmosferei pitorești prozatorul recurge la cântecul *Nistrule, pe malul tău*, prin care desăvârșește

imaginea plaiului natal din romanul *Duda*.

Matcovschi e prozatorul creator de chipuri înțelepte: badea Lisandru și mătușa Ioana, badea Nicolai și mătușa Serafima, tușa Vera – personaje păstrătoare ale credințelor și tradițiilor populare, ale valorilor umane. „Cultul rădăcinilor, originilor, solului, casei, pragului, vetrei” este evocat prin permanentul dor de casă a lui Sârbu, Pavel (*Bătuta*), aflați în străinătate; a lui Valentin (*Toamna porumbeilor albi*) aflat la oraș; a lui Grigore Ciobanu (*Focul din vatră*), fiul rătăcitor ce revine în sat după moartea mamei; a tușei Vera (*Focul din vatră*) aflată la spital, care ca o adevărată țărancă nu vroia să moară departe de casă: „Du-mă acasă, Grigore, – i-a răspuns într-o dimineață feciorului, – nu mai am mult de trăit. Du-mă acasă, să mor acasă, să mă îngropi în cimitirul nostru, între oamenii noștri, pe care i-am cunoscut și care m-au cunoscut, să fim ai noștri și dincolo, cum am fost aici, pe această lume” [12, p. 11]. Fire sensibilă, superioară spiritualicește, badea Lisandru Povară (*Toamna porumbeilor albi*) are câteva lucruri la care ține cu vehemență: prasadul, nukul, via și hulubii. Asemeni eroului liric din cântecele noastre folclorice, bătrânul se simte legat de ele, de lumea ce-l înconjoară. Fimca (*Focul din vatră*) moare de dorul cântecului, de aceea pelerinează pentru a culege și învăța cântece vechi, care de mult nu se mai interpretează. În pofida faptului că Matcovschi ni-l prezintă ca pe un personaj lipsit de caracter, Fimca este totuși cel care râvnește spre un ideal, cel de păstrare și valorificare a tezaurului folcloric.

Proza lui Matcovschi vădește și legătură cu ritualurile de trecere: nunta lui Pavel cu Magdalena (*Bătuta*), a lui Grigore Ciobanu cu Elena (*Focul din vatră*), a lui Grigore Ru-

san cu Dumitra (*Focul din vatră*), înmormântările lui badea Lisandru (*Toamna porumbeilor albi*), a tușei Vera, a Elenei (*Focul din vatră*) cu respectivele tradiții de îngrijire a celui decedat.

În contextul operelor cu filon profund folcloric, proza lui D. Matcovschi se înscrie în rândul celor influențate de baladesc prin atmosferă și textele propriu-zise sau compuse în stilul autorului anonim. Temele baladești valorificate de prozator ar fi următoarele: înfruntarea vitregiilor naturii și a destinului uman, dragostea și căutarea, despotismul soțului, păsările prevestitoare de rele, visele profetice, metamorfozele, rezistența casei părintești etc. E cert că apelul la folclor are loc mai mult la scriitorii „cu o sensibilitate de tip «rustic»” [6, p. 57], la acei veniți din mediul rural, crescuți și educați în spiritul celor sfinte, al tradițiilor și credințelor folclorice.

Referințe bibliografice:

Cimpoi, M. *Istoria literaturii române din Basarabia (compendiu)*. București – Chișinău, 2003.

Ciocanu, I. *Autenticitatea „ruralismului” în „Povestea cu cocoșul roșu”*. În: „Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări”. Chișinău, 1998.

Ciobanu, M.; Negriu, T. *Dicționar de motive și simboluri literare*. Chișinău, 2005.

Botezatu, E. *Dumitru Matcovschi: între rapsodie și pamflet*. În: „Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări”. Chișinău, 1998.

Ciocanu, I. *Literatura română contemporană din Republica Moldova*. Chișinău, 1998.

Botezatu, E. *Poezia și folclorul: Puncte de joncțiune*. Chișinău, 1987.

Matcovschi, D. *Bătuta*. Chișinău, 1979.

Evseev, I. *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*. Timișoara, 1994.

Auzit-am din bătrâni: Legende

moldovenești. Selecție și postfață de G. Botezatu. Chișinău, 1981.

Cine-a zis doinu-doina, Alcătuitor E. Junghietu. – Chișinău, 1981.

Și cânt codrului cu drag: Folclor moldovenesc din sate nord-caucaziene. Culegere, alcătuire, descifrare și prefață de I. Mironenco. Chișinău, 1987.

Matcovschi, D. *Focul din vatră*. Chișinău, 1982.

Brătulescu, M. *Colinda românească: Index tipologic și bibliografic al colindei*. București, 1981.

Matcovschi, D. *Toamna porumbeilor albi*. Chișinău, 1979.

Ciocanu, I. *Dreptul la critică*. Chișinău, 1990.

Rusu, V. *Note*. În: Papahagi, Tache. *Mic dicționar folcloric: Spicuri folclorice și etnografice comparate*. București, 1979.

Băieșu, N. *Sărbători Domnești: (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului)*. Culegere de texte etnografice și folclorice. Vol. I, Chișinău, 2004.

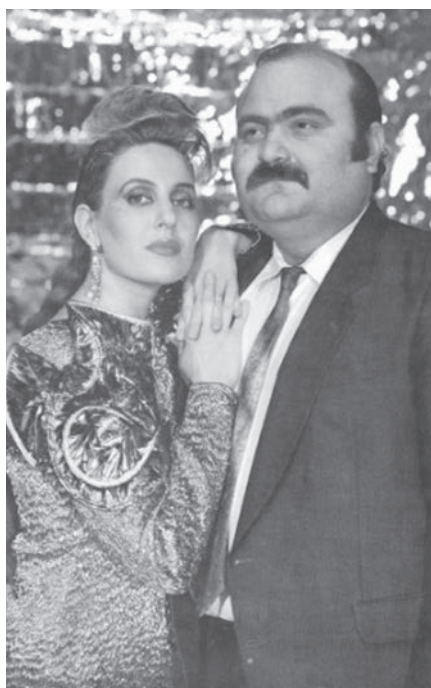

„Două vieți și o singură credință” în memoriam Ion și Doina Aldea – Teodorovici

NATALIA ROTARI,
Biblioteca Publică Șoldănești

Biblioteca Publică orășenească Șoldănești a găzduit la 15 noiembrie Concursul de poezie, cântec și desen „Două vieți și o singură credință” în memoriam Ion și Doina Aldea – Teodorovici (21 ani de la trecerea în neființă) în cadrul decadei Zilei Tineretului.

Evenimentul a adunat la un loc beneficiari de diferite categorii. La intrare în bibliotecă oaspeții au luat cunoștință de expoziția de carte, articole din ziare și reviste „Tineretea vis cutezător”, „Două inimi gemene”, expoziția mobilă de fotografii „Tinerete taină și farmec”, la oficiul relații

cu publicul au vernisat lucrările de desen și pictură „Două vieți și o singură credință” a elevilor de la Școala de Arte Plastice, au vizionat materiale video, apoi a urmat un impresionant recital de poezie și muzică.

Activitatea a contribuit la evaluarea cunoștințelor și aptitudinilor beneficiarilor, la viața și activitatea interpreților Doina și Ion-Aldea Teodorovici, la formarea și dezvoltarea conștiinței naționale, la cultivarea dragostei de neam, de patrie, la educarea simțului frumosului prin intermediul poeziei, prozei, muzicii și artei plastice, la susținerea și promovarea tinerilor talente.

Garoafa — simbolul lunii Ianuarie

Simbolistica garoafei a devenit o parte semnificativă din culturile lumii încă din antichitate. Garoafa a însoțit omul mai la toate evenimentele importante din viață: naștere, căsătorie, aniversare ba chiar și la înmormântare.

Dicționarul Enciclopedic tratează cuvântul Garoafa cu origine neogreacă – gharufalo. Garoafa este o „plantă erbacee, ornamentală din familia catiofilaceelor, cu frunzele opuse, liniare, cu florile variat colorate și cu miros specific, plăcut *Dianthus caryophyllus*” [1.p. 367].

Fiind larg răspândită pe întinsul plaiului românesc Garoafă, sau cum o mai numim noi – Garofița (diminutiv al lui Garoafă), este întâlnită cu diverse denumiri: garoafa de câmp (sa-u sălbatică) semnificând locul unde crește – „plantă cu frunzele lanceolate și cu florile purpurii, plăcut mirositoare (*Dianthus carthusianorum*); plantă <...> cu tulpina ramificată, cu florile mari, albe sau pestrițe (*Dianthus chinensis*)” [1.p. 367]. Această atrăgătoare floare mai este întâlnită și la munte numindu-se garoafă de munte – „plantă cu frunze lanceolate, cu flori plăcut mirositoare, albe sau roz, cu peri purpurii (*Dianthus superbus*)” [2].

O specie unica în lume – *Dianthus callizonus*, românește Garofiței Pietrei Craiului, îi mai spune „Garoafa Craiului”, este o plantă monument al naturii, ocrotită prin lege, face parte din familia Caryophyllaceae.

Floarea respectivă crește numai în locurile stâncoase și grohotișuri din Piatra Craiului și este specifică acestor masive muntoase din România. Meșterul neîntrecut în descrierea naturii Ion Simionescu o prezintă astfel: „Petalele, răsfărânte larg, sunt de un roșu șters. Pe ele sunt trase dungii, în lung, de un roșu mai aprins, iar spre lăuntrul florii, o rotiță de dantelă fină cu ochiuri mici, de aceeași culoare mai închisă. Urmează apoi un cerc alb, cu raze iarăși roșii, iar în mijloc, un joc de verde și de alb neîntrerupt...” [3]. Are tulpina mica, la vârf cu o floare de culoare roșu-carmin, cu cinci petale dințate pe margini – „cinci este un număr sacru la multe popoare și are o bogată simbolică în unele sisteme de gândire mitică și filosofică. <...>. Este semnul unirii (număr nupțial), al centrului, al armoniei fecunde, al hierogamiei cerului și pământului. Cinci este simbolul microcosmosului (al omului cu brațele și picioarele desfăcute): două axe, una verticală și una orizontală, intersectate într-un centru (cruce). <...>. Numărul cinci îl întâlnim frecvent și în biblie: cinci cărți ale lui Moise, cinci pâini cu care Isus satură cinci mii de oameni, cinci răni ale Domnului etc” [4, p. 38].

Floarea are la bază o pată purpurie, împetrită cu alb și cu peri albi, mătăsoși, strălucitori, iar centrul ei reprezintă un inel purpuriu. Dosul petalelor promovează culoarea albă – verzuie. Timpul când înflorește Garofița Pietrei Craiului este luna august.

Garofița-Pietrei Craiului (*Dianthus callizonus*)

Garoafa este recunoscută ca simbol al dragostei, fiind numită și „floare de dragoste”- sentiment complex, manifestat prin afecțiune puternică, care nu presupune totdeauna o reciprocitate vizibilă sau nu așteaptă niciun fel de reciprocitate: dragoste față de natură, plante, frumusețe etc., sau „floarea de zei”. Fiind una dintre cele mai vechi flori din lume, totodată este și una dintre cele mai durabile, delicată și încântătoare, adorată și respectată. Despre prima înflorire a garoafei, creștinii zic că a avut loc atunci când „Maria a plâns pentru Iisus când a fost răstignit pe cruce” [5]. În acele timpuri floarea era de culoarea roz pal și culoarea piersicii. Astăzi, o întâlnim de diverse culori: alb, roșu, galben, mov etc. Aspectul florii respective parcă este ciufulit. Garoafa posedă un parfum specific și foarte pronunțat în perioada de înflorire. La noi în Basarabia și în România, garoafa a fost asociată ca simbol al leninismului, socialismului, comunismului. Din această cauză este mai puțin iubită de noi, dar grație simbolisticii ei este considerată „lacrimile Fecioarei Maria vărsate pe Drumul Crucii. În epoca victoriană garoafele roșii erau simbolul dragostei maritale, cele roz ale dragostei materne, cele albe erau dedicate dragostei spirituale, iar cele galbene erau asociate cu refuzul și respingerea. La chinezi, garoafele erau asociate cu evenimentele căsătoriei” [6].

Supraviețuind prin frumusețea și prezența ei importantă în viața diverselor societăți ca însoțitor în clipe fericite și mai puțin fericite ale omului, semnificația garoafei a suferit deosebite schimbări. În prezent garoafa este considerată floarea aniversara a lunii ianuarie. „Garoafa roșie este adesea folosită pentru a transmite admirație, în timp ce versiunea roșu închis exprimă sentimente profunde de dragoste și afecțiune. Garoafa albă este asociată cu puritatea și norocul. Garoafa roz este adesea dată ca un semn de recunoștință. Garoafa galbenă <...> reprezintă frumusețe și căldura nobilă” [7].

Asemuirea frumuseții fetei cu cea a garofiței o întâlnim și în jocul-dans „Joacă, joacă” practicat de noi acum

50 de ani, dar și în prezent de către copii. Acest dans este un joc de tip sârbă. Copiii formează un cerc mare și aleg o fetiță care să stea în mijlocul cercului. În timp ce toți copiii cântă, fetița își alege din cerc un băiat și amândoi vor dansa în mijlocul cercului. În acest timp copiii din cerc cântă: „Joacă, joacă tânără fetiță,/ Ești frumoasă ca o garofiță, / Jocul nostru este format / Dintr-o fată și-un băiat”. Apoi, fetița trece la loc și băiatul rămâne să danseze în mijlocul cercului, în timp ce copiii cântă: „Joacă, joacă, tinere baiete,/Ești frumos ca un castravete, / Jocul nostru este format / Dintr-o fată și-un băiat”. Acum băiatul își alege o fetiță și dansează amândoi. Jocul poate fi repetat de mai multe ori, la dorința copiilor.

Rolul semnificativ al frumuseții și gingășiei garofiței, adesea, este întâlnit și în dezmiertatul copilului, adică în jocul mamei cu copilul mic. Adesea ori mamele jucându-se cu micuțul îi cântă: „Drăguța mamei, fetiță/ Ești floare de garofiță, / Mândră și delicată / Garofiță adevărată”.

Inconfundabila cântăreață de folclor Sofia Vicoveanca, într-un cântec intitulat „Cântec de leagăn” glăsuiește următoarele: „Liuuli, liuli, copchiliți / Draga mamei garofiți / Noptili nu li-oi dormi / Și ti poți tu odihni”.

Poetul și diplomatul Dimitrie Bolintineanu în urma unei lecturi neculciene este influențat de aceasta și scrie poezia „Muma lui Ștefan cel Mare” consacrată viteazului domnitor al Moldovei Ștefan cel Mare (1457-1504). Renumita poezie este una dintre cele mai îndrăgite și cunoscute din literatură noastră. Chipul suav, gingaș, fin, grațios ca o garofiță al tinerei domnițe este redat de către autor prin următoarele versuri: „Pe o stâncă neagră, într-un vechi castel, / Unde cură-n poale un râu mititel, / Plânge și suspină

tânăra domniță, / Dulce și suavă ca o garofiță; / Căci în băătăie soțul ei dorit / A plecat cu oastea și n-a mai venit”.

Pastelul „Concert în luncă”, unde bardul de la Mircești - Vasile Alecsandri descrie feeric frumusețea naturii într-un peisaj neasemuit, autorul își exprimă sentimentele folosind imagini artistice, realizate prin figuri de stil, organizate într-o descriere tip tablou al unui colț mirific de natură, în care adună întreaga floră a spațiului românesc, prezentând de rând cu alte flori și garofița în apogeu de înflorire: „Iată frageda sulcină, stelișoare, blânde nalbe, / Urmărind pe busuiocul iubitor de sânnuri albe. / Dediței și garofițe, pârguite-n foc de soare, / Toporași ce se închină gingașelor lăcrimioare”.

Vestitul cântăreț de muzică populară și de petrecere Gică Petrescu, în anul 1956 a înregistrat la Electrecord mai multe cântece printre care și „Garofița” (EDD 9, vinil, LP, 25 cm) fiind acompaniat de orchestra H. Mălineanu.

Bibliografie:

1. Dicționar Enciclopedic. „Cartier”, 2001.
2. DEX '98 (1998).
3. <http://www.romaniadevis.ro/dacia/destinatii-turistice/natura/flora-si-fauna/item/garofita-pietrei-craului> (contactat la 2.1.2014).
4. Ivan Evseev. Dicționar de Simboluri și Arhetipuri Culturale. 1994.
5. . <http://www.floriromania.ro/ro/flori.php>.
6. <http://adelaparvu.com/2013/04/28/simbolurile-florilor-in-arta-si-mitologie/>.
7. <http://www.floriromania.ro/ro/flori.php>

Păstrarea și valorificarea obiceiurilor și tradițiilor populare este o datorie sfântă a fiecărui cetățean, dar și a instituțiilor de menire culturală ce seamănă în conștiința oamenilor înțelepciunea. Urmând frumoasele tradiții și obiceiuri lăsate din moși strămoși, colaboratorii filialei bibliotecii nr. 4 din or. Soroca, au organizat ora muzicală literară „Tradiții și obiceiuri de iarnă”, în colaborare cu elevii cl. a IV-a și profesoara Angela Chiriac de la LT „C. Stere” din localitate.

Evenimentul a inclus colinde, ură-

turi, legende, cântece, s-a vorbit despre semnificația sărbătorilor de iarnă. Apogeeul sărbătorii a semnat prezentarea jocului cu mască zoomorfă „Căprița” și a piesei populare „Nașterea Domnului”. Aceste momente încântătoare au fost completate de vocile sonore ale copiilor deghizați cu măști interesante și port național.

În cadrul activității a fost vernisată expoziția de carte „Crăciun - tradiție din moși strămoși.”

Activitatea s-a finalizat cu victorina li-

terară „Crăciunul - sărbătoarea sărbătorilor”, jocurile literare - „Sărbătorile copilăriei”, „Portretul lui moș Crăciun”. Toate acestea au contribuit la conștientizarea mai amplă a originalității și frumuseții sărbătorilor de iarnă.

Participanții au avut marea satisfacție de a fi martorii dar și eroii principali ai sărbătorii de suflet organizată cu mult har de către bibliotecarii filialei nr. 4, iar biblioteca le-a dăruit câte o carte – predica cărturării noastre.

Sfântul Petru de Iarnă

(mijlocul anotimpului friguros), (16 / 29 Ianuarie)

Stratul precreștin. Conform mitului, în trecutul îndepărtat sătenii, care aveau vite, credeau și în existența unui patron al lupilor, aceștia fiind deosebit de periculoși, mai ales, în timpul iernii. Se zicea că în noaptea spre 16 Ianuarie patronul împarte hrană lupilor pentru un an înainte.

În calendarul popular ziua aceasta – a stăpânului lupilor – era considerată ca *mijlocul iernii pastorală* (începea la Sf. Dumitru și lua sfârșit la Sf. Gheorghe).

Oamenii erau siguri că dacă până la 16 Ianuarie gerul a ținut întruna, apoi în continuare va mai slăbi.

În ziua aceasta gospodarii îngrijitori de vite calculau cât fân mai au: le va ajunge pînă la primăvară sau nu; au de unde să vândă ori trebuie să mai cumpere¹.

Se credea că în noaptea de 15 spre 16 Ianuarie lupii, numiți, eufemistic, *câini* sau *căței*, se adună la locuri hotărâte (*urlători*), unde urlă îngrozitor. Oamenii își imaginau aceste urlete drept rugămintea lor către stăpân de a le da hrană pe viitor².

Se spunea că la un moment dat în mijlocul fiarelor apare patronul, cu barbă albă, lungă pînă la brâu, călare pe un cal alb. Lupii încep a se gudura în jurul lui. Patronul împarte prada, numind oaia, capra, vițelul etc. care va fi mâncat de fiecare lup

în cursul anului. Se zicea că lupii mănâncă o lună carne, iar alta – *humă*. Conform tradiției, fără porunca stăpânului, lupii nu îndrăznesc să facă vreo stricăciune în lume, chiar de ar muri de foame. Stăpânul lupilor repartizează hrană fiecăruia dintre ei, oricât de jigărit ar fi, inclusiv câte un om, mai ales, dintre cei care nu le respectă ziua. Se credea că nici o ființă destinată de patron nu scapă de colții lupului.

Stratul creștin. În era creștină sărbătoarea mijlocului iernii a fost închinată Sfântului Apostol Petru.

Potrivit literaturii teologice, Petru a trăit între anii 10 î. Hr. – 67 d. Hr. A fost originar din Betsaida (în apropiere de Marea Galileiei), frate mai mare a Apostolului Andrei. Petru era pescar de meserie. A devenit ucenic al lui Ioan Botezătorul. Iisus Hristos i-a schimbat numele din *Simon* în *Petru* (semnifică *piatră* – simbol al temeliei pe care trebuia construită biserica creștină). Cu timpul, Petru, împreună cu Iacov și Ioan, au fost cei mai apropiați ucenici ai lui Hristos. Lui Petru i-au fost încredințate și cheile raiului. Cu toate acestea, când Hristos a fost prins, Petru s-a lepădat de el, după aceasta căindu-se amarnic. A fost reabilitat după învierea lui Iisus, primind din partea apostolilor întâietatea de vârstă.

Apostolul Petru a rostit o predică atât de convingătoare încât a determinat creștinarea prin botez a 5.000 de oameni, ceea ce a avut o mare importanță în răspândirea noii religii.

Activitatea lui Petru în propovăduirea creștinismului a fost cauza că a stat la închisoare de două ori. Prima dată a fost salvat cu ajutorul îngerului Domnului. Pentru

că aceasta a avut loc pe data de 16 Ianuarie, ziua în cauză a fost consacrată lui Petru. În popor sărbătoarea se numește *Inchinare Lanțului Sfântului Petru* ori, mai simplu, *Lanțul Sfântului Petru*, iar în calendarul creștin ortodox – *Cinstirea Lanțului Sfântului Apostol Petru*. Se spune că sărbătoarea trebuie ținută pentru ca oamenii să fie feriți de prigoniri și de închisori.

Unele tradiții păgâne despre Petru (patronul lupilor) au fost creștinate parțial. Stăpânul fiarelor a fost numit *Sfântul Petru de Iarnă*, dar și *Sfântul Petru al lupilor*, totodată, rămânând a fi portar la rai. O legendă semipăgână-semicreștină începe astfel: „Precum fiecare om are un sfânt ca patron, așa au și lupii patronul lor și acela e *Sânpetru de Iarnă* <...>. Și precum fiecare sfânt se îngrijește de oamenii care-i poartă numele, ca să le meargă bine și să aibă toate cele trebuincioase, așa și Sânpetru se îngrijește de toți lupii, împărțind în noaptea spre numele său hrana de peste an”³.

Despre caracterul dublu al chipului Sf. Petru, prin urmare, și al sărbătorii respective I. Ghinoiu scrie: „Ce dușman mai mare puteau să aibă crescătorii de animale decât pe Sf. Petru (Sfânt numai cu numele, pentru că atribuțiile sale sunt specifice unei zeități păgâne care le trimite o fiară atât de cumplită în turmele și cirezile lor). Se spune despre lup că, după ce sfășie mai multe oi și vede băi de sânge în jurul său, ia o oaie și pleacă s-o mănânce”⁴.

Amintim, totodată, că ziua principală consacrată apostolilor Petru și Pavel este marcată cu aproximativ jumătate de an mai târziu, la 29 Iunie/12 Iulie, în amintirea morții lor ca martiri.

În ziua de 16/29 Ianuarie sătenii nu lucrau nimic, temându-se de lupi. „Dacă ar lucra la *Sânpetru de Iarnă*, ar veni lupul și le-ar răpi mascarii [porcii] din coteț sau le-ar sfărteca oile” – relatează S. Fl. Marian⁵.

Astăzi puțini mai respectă tradițiile zilei Sf. Petru de Iarnă.

Bibliografie:

S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români: Studiu etnografic, I, București, EFCR, 1994, p. 173 (Crasna – Storojineț – Cernăuți; inf. Ion Iliuț).*

Marcel Lutic, *Sânpetru de iarnă // Țara, 2001, 18 Ian.*

S. Fl. Marian, *op. cit.*, p. 171 (Frătău-

șul Vechi – Rădăuți; inf. Caterina Dascăl).

I. Ghinoiu, *Vârstele timpului, 1994, p. 79.*

S. Fl. Marian, *op. cit.*, p. 174 (Bălăceana – Suceava; culeg. G. Boca).

Calendar Cronologic

Rubrică îngrijită de Pavel Popa

1 IANUARIE

1937

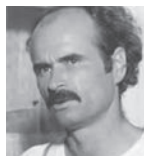
S-a născut **Vasile Pascaru** la 1 ianuarie 1937 în s. Vădeni, plasa Cetatea Albă. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău și Institutul de Cinematografie (VGİK) la Moscova. A lucrat la Studioul Moldova Film. A produs filmele artistice: „Podurile”, 1973; „Bărbații încărunțesc de tineri”, 1974; „Zâmbetul”, 1965, studioul Belarus-film; „Ziua întâi”, 1966, studioul Belarus-film; „Mariana”, 1967, studioul Moldova Film; „Acea noapte”, 1969, studioul A. Dovjenko; „Cotlovanul”, 1969, studioul A. Dovjenko; „Viforul roșu”, 1971; „Soare răsare”, 1972; „Nimeni în locul tău”, 1975; „Cetatea”, 1978; „Marele război mic” ș.a. Distins cu Premiul Național al Moldovei și titlul de maestru al Artei. Președinte al Uniunii Cineaștilor din Moldova.

1939

Poetul **Emil Brumar** s-a născut la 1 ianuarie 1939 în s. Bahmutea - azi Mihailovca, Cimișlia. Urmează Liceul Național (1955), Facultatea de Medicină din Iași (1963). Devine medic la Dolhasca (1963-1975), din 1975 se dedica scrisului. Debut editorial - două volume „Versuri” și „Detectivul Arthur”(1970). Poemele sale au fost incluse în antologii din România, Germania, Franța, Anglia. Premii: Uniunii Scriitorilor, (1970); Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” (2001), pentru Opera Omnia; Premiul de Excelență la ediția a XXVI-a a Festivalului „George Bacovia” (2005).

1949

Vasile Tăbârță s-a născut la 1 ianuarie 1949, s. Zăicani (jud. Bălți). A învățat la Institutul de Arte „G. Mucicescu” din Chișinău (1967-1970), apoi până în anul 1998 - actor la Teatrul Național „V. Alecsandri”, Bălți și la Teatrul municipal „Satiricus”, Chișinău(1998-2004). A interpretat peste 50 de roluri în diverse spectacole. Titluri: Maestru în artă, medalia „Meritul Civic” (1999). A debutat la „Moldova-Film” în 1976. Cele mai celebre roluri: țăranul din „Cea mai bună dintre lumi sau o simplă zi de toamnă” (1990), moș Ion în „Moș Ion în Cosmos” (1993) și bătrânul în „Tunul de lemn” (1986). A decedat la 10 februarie 2004, or. Chișinău.

2 IANUARIE

1884

Vasile Bărcă s-a născut la 2 ianuarie 1884, com. Ignăței, jud.Orhei. A decedat în 1949, la București. A fost licențiat al Facultății de Drept din Petersburg (1906), membrul Sfatului Țării care a militat pentru unirea Basarabiei cu Patria-Mamă (1918-1919). A ocupat posturi importante: director general la Departamentul de Interne; ad-interim la Domeniu și la Directoratul Justiției (1920-1921); primar al municipiului Chișinău; președinte al Comisiunii de Unificare; ministru subsecretar de stat la Ministerul de Interne (1936-1937); director al cotidianului „Basarabia”. Deputat de Orhei în zece legislaturi. A fost membru al Partidului Național Liberal. Distincții: Coroana României, Steaua României, Vulturul României, Regele Ferdinand în grad de Comandor, Coroana României în grad de Mare Ofițer.

1938 **Victor Ciutac** s-a născut pe 2 ianuarie 1938, Șirăuți, Briceni. A absolvit Institutul de Arte, Chișinău (1960-1964), a activat actor la Teatrul Național „V. Alecsandri”, Bălți, la Teatrul „Pușkin”.

A funcționat ca profesor la Institutul de Arte. Stabilat la Iași, Victor Ciutac s-a dedicat scrisului - două volume „Exilați în umilință” și „Povestiri de-acasă”. A obținut Premiul I pentru cea mai bună interpretare a rolului masculin Stefan Barda (filmul *Durata Zilei*), (1975); Premiul Național (1980); Artist al Poporului (1991); Ordinul Republicii (1998); premiul „Al. Mateevici” al U S din România-filiala Iași pentru cartea „Exilați în umilință” (2006);

1936 S-a născut la 2 ianuarie 1936 **Ilie Todorov** în s. Sucleia, Tiraspol și a decedat la 13 ianuarie 2005 la Chișinău, regizor, actor de teatru și film.

3 IANUARIE

1936 **Eugenia Botnaru** s-a născut la 3 ianuarie 1936 în s. Nădușita, Drochia. Actriță la Teatrul dramatic „A.S.Pușkin” (1957-1990). După 1990 este invitată la Teatrul „Ion Creangă”. Profesoară la clasele teatrale. Debut la „Moldova-Film” în 1969 cu filmul „Singur în fața dragostei”. Un rol de rezistență - Vera din scurtmetrajul „Iarba dracului”. A absolvit Conservatorul de stat „G.Musicescu”, Chisinau (1957-1962).

4 IANUARIE

1951 **Mihai Potârniche** s-a născut la 4 ianuarie 1951 în Păharniceni, Orhei.. Din 1970 este fotoreporter la ziar, apoi la Agenția ITAR-TASS. Din 1997 este directorul Departamentului Fotomoldpres. Din 1988 organizează numeroase expoziții personale la Chișinău, București (1993), Giula (Ungaria, 1994), Strasbourg (Franța, 1995), Franța (1996), Paris (1997) etc. În 1991 apare albumul fotografic „Acasă”. Este autor de fotografii la numeroase albume, calendare, culegeri, director - imagine la albumul Chișinău, orașul vechi și nou (1998), albumul Maria Cebotari în amintiri, cronici și imagini (1998), În dialog cu Alexandru Samoilă (2001) ș. a. Distincții: Maestru în Artă (1993).

5 IANUARIE

1887 Poetul **Tudose Roman** s-a născut la Chipercenii de Sus. Din versurile lui: „Moldovo, Moldovo iubita mea țară,/ Avuta-i, sărmano, o soartă amară...”

1949 Poetul **Leo Botnaru** s-a născut la 5 ianuarie 1949, s. Negureni, jud. Orhei. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău. Volume: „Aripă în lumină” (1976); „Sâmbătă spre duminică” (1983); „Formula de politețe” (1985); „Papucei cu felinare” (1989); „Răspuns și răspundere”, interviuri, 1989, etc. Distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova; Premiul Național al R. Moldova; Premiul Uniunii Scriitorilor din România. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, membru al PEN-Clubului Internațional

13 IANUARIE

1927 **Petru Zadnipro** s-a născut la 13 ianuarie 1927, Sauca, jud. Soroca - d. la 23 septembrie 1976, Chișinău. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău (1952), a fost redactor-șef al revistei „Chipăruș”, secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova, autorul volumelor „Luminile câmpiei” (1952), „Struguraș de pe colina” (1956), „Însetat de depărtări” (1959), „Lume, dragă lume...” (1962), „Gustul pâinii” (1964), „Mi-e dor” (1971), „Mă caut” (1976), „Băieții tatei, băieți...” (1977) ș.a. Celebra poezie „Moldovenii”. A tradus din S. Esenin, V. Korotici, E. Evtușenko, R. Gamzatov ș.a. Școala din satul de baștină, un liceu și una din străzile Chișinăului poartă numele poetului.

1940 Scriitorul **Nicolae Esinencu** s-a născut la 13 ianuarie 1940 în s. Chițcanii Vechi, jud. Orhei. A absolvit Școala republicană de cultură fizică (1959), Universitatea de Stat din Chișinău, Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul M. Gorki din Moscova (1970-1973). A fost șef de redacție la Editura Lumina, secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova, etc. Lucrări: versuri - „Sens” (1971); „Dealuri” (1974); „Copilul teribil” (1979); „Stai să-ți mai spun” (1983); „Cuvinte de chemat fetele” (1986); „Contraprobă” (1989); „Borcan cu aer” (1991); „Disciplina mondială” (1995); „De ce au murit di-

nozaurii” (1998); proză – „Portocala” (1970); „Toi” (1972) ș.a. Scenarii de film: „Calul, pușca și nevas-ta” (1975); „Făt-frumos” (1977); „Căruța” (1978); „La porțile Satanei” (1980); „Tunul de lemn” (1986). Este membru al Uniunii Cineaștilor și al Uniunii Scriitorilor din Moldova și din România, Cavaler al Ordinului Gloria Muncii (1996), laureat al Premiului de Stat al R. Moldova, Om Emerit în Artă, numeroase premii ale Uniunii Scriitorilor din Moldova

14 IANUARIE

1527

Petru Rareș (Petru Măjerul) s-a născut la 14 ianuarie 1527, fiul natural a lui Ștefan al III-lea cel Mare. S-a ridicat în domnie cu ajutorul micii boierimi, al târgoveților, al țărănimii dar și prin voința predecesorului său Ștefăniță Vodă, care, aflându-se, așa cum scria Grigore Ureche, „bolnav la Hotin au lăsat cuvântul, că dacă va să-vârși el, să nu puie pre altul la domnie, ci pre Pătru Măjariul, ce l-au poreclit Rareș.

1928

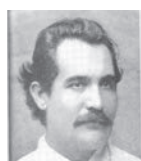

Grigore Botezatu s-a născut la 14 ianuarie 1928, Baraboi, jud. Edineț, etnolog. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău (1954), apoi - cercetător științific, șeful secției de folclor (1979-1999), director adjunct al Institutului de Etnografie și Folclor al Academiei de Științe a Moldovei (1991-1999). Și-a luat doctoratul în filologie cu teza „Genurile folclorice și realitatea istorică” (1966). Distincții: „Om emerit” (1990), Premiul „Dacia”, Premiul „Simion Florea Marian” (1995) al Academiei Române. A desfășurat o amplă activitate de culegător, traducător, editor și cercetător al folclorului literar în satele din R. Moldova, în localitățile românești din reg. Odesa, Cernăuți, Nikolaev, Kirovograd, Caucazul de Nord etc, de proză populară. Editează prima colecție de folclor, „Povești norodnice moldovenești” (1955). Unele dintre culegerile lui au fost traduse în limbile engleză, franceză, germană, spaniolă, japoneză, bulgară etc. A participat la editarea corpusului „Creația populară moldovenească” (16 volume), a seriei de culegeri folclorice pe zone (7 volume). A publicat articole despre preocupările folcloristice ale lui D. Cantemir, I. Neculce, I. Creangă, M. Eminescu, Al. Mateevici, T. Pamfile, P. Ștefănuță etc.

15 IANUARIE

Ziua comemorării lui Mihai Eminescu (15 ianuarie).

1850

Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, Botoșani (după altă versiune la Ipotești), Moldova, poet, prozator, jurnalist, cea mai importantă voce poetică din literatura română.

Își petrece copilăria la Botoșani și Ipotești într-o totală libertate de mișcare și de contact cu oamenii și cu natura. Această stare o evocă cu adâncă nostalgie în poezia „Fiind băiat...” sau „O, rămâi”. Între 1858 și 1866, învață la Cernăuți. Părăsește școala în 1863, între timp, e angajat ca funcționar la diverse instituții din Botoșani, pribegeste cu trupa Tardini-Vlădicescu. 1866 - anul primelor manifestări literare. În ianuarie moare profesorul de limbă română Aron Pumnul și elevii scot o broșură, „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști”, în care apare și poezia „La mormântul lui Aron Pumnul”. La 25 februarie / 9 martie pe stil nou debutează în revista „Familia”, din Pesta, cu poezia „De-aș avea”. Iosif Vulcan îi schimbă numele în Mihai Eminescu, adoptat și de alți membri ai familiei sale. În același an apar în „Familia” încă 5 poezii. A fost sufleur și copist în trupa lui Iorgu Caragiali și la Teatrul Național. Scrie poezii, drame (Mira), fragmente de roman, „Geniu pustiu”, rămase în manuscris; face traduceri din germană. Între 1869 și 1862 - student la Viena, apoi activează în rândul societăților studențești, se împrietenește cu Ioan Slavici; o cunoaște la Viena pe Veronica Micle; începe colaborarea la „Convorbiri Literare”; debutează ca publicist în ziarul „Albina” din Pesta. Între 1872 și 1874 este student la Berlin, urmează două semestre, dar nu se prezintă la examene. Se întoarce în țară, trăind la Iași între 1874-1877. E director al Bibliotecii Centrale, profesor suplinitor, revizor școlar, redactor la ziarul „Curierul de Iași”. Devine bun prieten cu Ion Creangă. În 1877 - 1883 redactor, redactor-șef la ziarul „Timpul”, scrie marile poeme (Scrisori-le, Luceafărul etc.). În iunie 1883 se îmbolnăvește grav, fiind internat la spitalul doctorului Șuțu, apoi la un institut pe lângă Viena. În decembrie îi apare volumul „Poezii” cu o prefață și texte selectate de Titu Maiorescu (singurul volum tipărit în timpul vieții lui). Se stinge din viață la 15 iunie 1889 (în zori - ora 3) în casa de sănătate a doctorului Șuțu. E înmormântat la București, în cimitirul Bellu.

17 IANUARIE**1871**

Nicolae Iorga s-a născut la 17 ianuarie 1871 la Botoșani, istoric, critic literar, documentarist, dramaturg, poet, enciclopedist, memorialist, ministru, parlamentar, prim-minis-

tru, profesor universitar, academician. Urmează Liceul Național din Iași în 1888, Universitatea din Iași într-un singur an cu diploma „magna cum laude”, studii universitare la Paris, Berlin și Leipzig, obținând doctoratul (1893) la 23 de ani, membru corespondent al Academiei Române. În 1894, la 24 de ani obține prin concurs catedra de istorie la Universitatea din București. Opera sa istorică cuprinde diverse domenii: monografii de orașe, de domnii, de familii, istoria bisericii, armatei, comerțului, literaturii, tipăriturilor, a călătoriilor în străinătate etc. Câteva din publicațiile mai importante: Studii și documente cu privire la istoria românilor, în 25 volume (1901-1913), Istoria imperiului otoman în 5 volume. Ca literat a scris poezii, drame istorice (Învierea lui Ștefan cel Mare, Tudor Vladimirescu, Doamna lui Eremia, Sfântul Francisc din Asisi și altele), volume memorialistice (Oameni cari au fost, O viață de om, așa cum a fost). Autor a 1003 volume, 12755 articole, 4963 recenzii. În anii 1931-1932 - Prim-ministru și Ministru al Educației Naționale, membru al parlamentului în mai multe legislature, fondator (1920) și director al Școlii Române din Paris („Fontenay-aux-Roses”). Nicolae Iorga a fost asasinat la 27 noiembrie 1940.

18 IANUARIE**1940**

Ion Ciocanu s-a născut la 18 ianuarie 1940 în c. Tabani, județul Hotin, azi în r. Briceni, critic literar, filolog, pedagog, scriitor. A fost director general al Departamentului de Stat al

Limbilor (1993 - 1994), șef al Direcției Promovare a Limbii Oficiale și Control asupra Respectării Legislației Lingvistice, (1998 - 2001). Este absolvent al Universității de Stat din Chișinău, doctor în Filologie (1965), doctor habilitat (2000).

19 IANUARIE**1806**

Alecu Donici s-a născut la 19 ianuarie 1806 în s. Bezin, azi Donici, Orhei. A studiat la liceul militar din Sankt Petersburg. În 1825 - sublocotenent în regimentul Ekaterinburg, în Sudul Basarabiei. Activează la Chișinău, apoi Iași

și Piatra-Neamț. Practică avocatura, scrie. Era inspirat de fabulele lui La Fontaine și Krâlov. În 1835 - traducător la revista moscovită Teleskop, traducând fabule de Pușkin și Krâlov. În cooperare cu Constantin Negruzzi traduce și publică „Satire și alte poetice compuneri” de Antioh Cantemir, poemul lui Pușkin „Țigani” (1837), etc. În anii 1840 și 1842 editează două cărți de „Fabule” cu opere proprii și traduceri. A decedat la 21 ianuarie 1865, la Iași.

1932

Poetul **Victor Teleucă** s-a născut la 19 ianuarie 1932 în s. Cepeleuți, jud. Hotin și a murit la 12 august 2002, Chișinău. A absolvit Institutul Pedagogic de Stat „I. Creangă” din Chișinău. A fost redactor la ziarul „Țăranul sovietic” și la Televiziunea de Stat din Moldova, la săptămânalul „Cultura” (din 1977 - „Literatura și arta”), secretar al Uniunii Scriitorilor din Moldova, redactor la revista „Basarabia”. Lucrări: „La ruptul apelor” (1960), „Neliniști” (1963), „Din patru vânturi” (1964), „Insula cerbilor” (1966), „Îmblânzirea focului” (1971), „Momentul inimii” (1975 etc. Distincții: Maestru Emerit al Artei (1983), Ordinul Republicii (1999), Medalia Mihai Eminescu (2000), Premiul de Excelență al Consiliului Uniunii Scriitorilor (2000).

1973

Actrița **Tania Popa** s-a născut la 19 ianuarie 1973 în or. Căușeni, a studiat actoria la Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „Ion Luca Caragiale”, București (1990-1994), a debutat la Teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” (1993), colaborează cu Teatrul „Ion Creangă”, Teatrul Mic, Teatrul „Constantin Nottara”, Teatrul Național Timișoara, Teatrul „George Ciprian”, Buzău, Teatrul Foarte Mic, Teatrul Național din București. A jucat în peste 10 filme. Deținătoare a premiilor: revistei „Flacăra” (1991), pentru interpretare feminină, Maroc (1993), cel mai bun rol feminin (1993-1994), premiul I pentru rolul Tanța - Gala Tânărului Actor, Costinești (1995), premiul „Silvia Popovici” (1995), premiul Uniunii Cineaștilor (1996), Ordinul „Meritul Cultural” (2004).

20 IANUARIE

1527 Petru Rareș este ales domn al Moldovei;

1907 La Orhei, în sala Zemstvei, trupa boierilor moldoveni, reprezintă opereta „Florin și Florica”.

1830

21 IANUARIE

Vestitul lăutar **Grigore Vindireu**, s-a născut la 21 ianuarie 1830 la Suceava. A fost starostele unui taraf de lăutari suceveni, din care mai făceau parte și Andrei Ursachi, Mihail Lucaciuc, Grigore Cozma, Gavril Ghițescu și Lazăr Luța. Grigore Vindireu - lăutar legendar, încredințat memoriei de Leon cav. de Goian, încă mai poate fi auzit inegalabilul repertoriu al lui Gr. Vindireu înveșnicit de colecția „Muza Română” a lui Calistrat Șotropa: „Hora Rădăuților”, „Câte flori pe Dorna-n sus”, „Arcanul”, „Corăgheasca”, „Hora Domeniilor”, „Hora Gura Solcii” etc. A decedat la 12 mai 1888 la Suceava.

1953

25 IANUARIE

Nicolae Botgros s-a născut pe 25 ianuarie 1953, în s. Badicu-Vechi, Cahul. A făcut studii muzicale la Școala de cultură „E. Sârbu” din Soroca (1968-1972); Conservatorul „G. Musicescu” din Chișinău (1988-1990). A fost director artistic al Casei de cultură din Edineț (1971-1973); violonist în Orchestra „Mugurel” (1973-1974), în orchestra Ansamblului de dansuri populare „Joc” (1974-1978); este violonist și director artistic al Orchestrei Naționale de muzică populară „Lăutarii” (din 1978). Artist Emerit (1982); Artist al Popurului (1988); Ordinul Republicii (1993).

1968

Actrița **Silvia Luca** s-a născut la 26 ianuarie 1968 la Orhei. A absolvit Institutul de Cinematografie din Moscova (1985-1989). Din 1989 - actriță la Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Chișinău. A realizat roluri însemnate: Dina în filmul artistic „Strada felinarelor”. Este laureată a Festivalului Teatral „Gh. Asachi” - pentru cel mai bun rol feminin al anului 1992. Actualmente este actriță la Teatrul Rus „A. Cehov” din Chișinău.

27 IANUARIE

Ziua Comemorării Internaționale a Holocaustului

1949

Iulian Filip s-a născut la 27 ianuarie 1949, Sofia-Drochia. A absolvit Institutul Pedagogic „Alecu Russo” din Bălți, 1966-1970, a fost cercetător științific al Institutului de Limbă și Literatură, din 1990 șeful Direcției cultură Chișinău.

În 1970 - aspirant la Academia de Științe. Tema de studiu - teatrul popular..., apoi cercetător științific al Academiei. Adevăratul debut în 1977 - placheta „Cerul fântânilor”. Apoi a publicat: plachete de versuri „Dialoguri primordiale” (1978), „Casa fiecăruia” (1980), „Cenușar-voinicul și Cenușăreasa-mireasa” (1981), „Hulub de poștă” (1983), În traducere rusa (1984), editura din Moscova "Sovetskij pisatel' placheta "Trevoznij hudoznik" (Neimpacatul mester). „Unde ești?” (1987), „Cafea neagră” (1989), în traducere rusa asociatia „Kinoconcert” din Moscova editeaza cartea „Budilnichi” (1989), „Fir de nisip” (1991), „Au vrut melcii sa se bata” (1996), „Din neamul lui Pacala” (1997), 1997, octombrie, premiarea volumului de poezie si grafica „Mamutul din frigider”, în limba maghiară la editura „Pont” din Budapesta, „Ecouri poetice din Basarabia” (1998), „Vrei sa cresti mare?”, editura „Iulian” (1998), cartea de poezie și grafica „Semințele marului oprit” (1998), „Ruga iezilor cei trei” (1998), „Placintele cu mărar” + „Nucul cu o singură nucă” (1999); cărți de poezii și cântece pentru copii (muzica lui Anatol Chiriatic) „Copăcel, copăcel” și în limba rusă cartea „Kto ceho hocet?” (1990), „Fir de păr” (1991). În 1994 apare placheta de catrene și desene „Dansul timizilor”, grafica de Iulian Filip; volume: „Teatru popular” (1981) în colaborare cu Gheorghe Spătaru, „Primiți Căluțul?” (1983), „Facă-se voia ta, Sfârlează!” (1985), „Colacul marele, frate bun cu soarele” (1988), „Bibliografie Iulian Filip” (1998), romanul divertisment „Cobaiul nu triumfă” (1996), volumul de poezie și grafica „Mergătorul” (1996); spectacole (premiere): Opera-rock „Miorița” la teatrul „Ginta latină”, pentru care a scris libretul (1991), „La moara cu plăcinte”, la teatrul academic Eminescu, „La izvor” după piesa „Broasca cu sângele rece” (1996), „Da care-s sălbatici?” la teatrul „Satiricus”, „Moara cu plăcinte” și „Albina salvează lumina” la teatrul „Guguță” (1998), „Pâinica de la iepure” la teatrul „Guguță” (1999); filme (scenarii, versuri) : „Stiubeiul de aur” (la Telefilm-Chisinau, 1985), „Deșteptătoarele” la Moldova-film (1988), „Moara” (1991); vernisaje: „Iulian Filip cu 70 uleiuri și grafica” (1996), vernisaj similar găzduit de biblioteca „Gheorghe Asachi”, Iasi (1996); 1981-1985, autor și prezentator al revistei lunare televizate „Almanah literar”, 1992-1996 - coautor și prezentator la emisiunea-concurs lunară „Cinel-cinel” la TV; 1999 - lansează proiectul „2 ore+ 3 iezi”, constituit din programul duminical „2 ore cu cei mai frumoși copii ai Chișinăului” și

doua reviste - una săptămânală TV și una lunară tip magazin color „2 ore+3 iezi”; premii: „Simion Florea Marian” a Academiei Romane pentru „Cât îi Maramuresul”, (1993), „Ilie Gravorul” (1994); titluri: „Maestru in Arte” (1993), medalia „Mihai Eminescu” (1998)

30 IANUARIE

1951

Tamara Chițaniuc (născută Ababii) - cântăreață de muzică populară, născută la 30 ianuarie 1951 la Căzănești, Telenești. Primele lecții de muzică le-a luat în corul din sat, iar mai târziu - de la acordeonistul Călin Grigore Roman în

satul de baștină, unde exista un taraf, condus de acesta. Studiază dirijatul coral la Școala medie de muzică „Șt. Neaga” din Chișinău (1966- 1969). În anii 1970-1971 — solistă în orchestra ansamblului de dansuri populare „Joc” și capela corală „Doina”, actriță la teatrul „Vasile Alecsandri” din Bălți (1972-1976), solistă în ansamblul de țigani (1977) și orchestra de muzică populară „Mugurel” (din 1977), ale Filarmonicii din Chișinău. Marele premiu la Festivalul - concurs de romante „Crizantema de argint” (Chișinău, 1993). A colaborat cu Ion Dască, Dumitru Căldare. A înregistrat la radio Chișinău cântece populare.

Moș Crăciun a trecut și pe la Bibliotecă

TATIANA LEȘAN,
BPO „T. Isac”, Criuleni.

„Să trăiți, să-nfloriți”

a fost genericul matineului dedicat sărbătorilor și tradițiilor de Crăciun și Anul Nou organizat în sala de lectură a Bibliotecii Publice Orășanești „T. Isac” din Criuleni. Organizatoarele și diriguitorile evenimentului respectiv au fost bibliotecarele Tatiana Leșan și Zinaida Nirca de la Centrul pentru Copii, Adolescenți și

Familie care funcționează în cadrul bibliotecii. La matineu au participat copii de diferite vârste - preșcolari și elevi. Deși nu a fost primul matineu la care și-au dat concursul la acest sfârșit de an, copiii de la 6 la 10 ani au participat cu multă plăcere și dăruire, au dansat, au rostit urări, au cântat colinde, au recitat poezii, și-au dat întăetatea la ghicirea ghicitorilor învățate pe parcursul anu-

lui - toate sorbite din cărțile pe care biblioteca (sala de lectură) le punea la dispoziția micuților.

„Dragi cititori, ați fost activi și foarte bravo pe parcursul anului. Ne-am întâlnit zilnic, ați crescut, v-ați făcut mai deștepți, mai înțelepți și sânguincioși. Vă doresc să fiți sănătoși și în anul care vine să rămâneți cititorii noștri fideli”, le-a spus Tatiana Leșan.

La sfârșitul matineului, cu un cuvânt de felicitare și mulțumire către copii și spectatori s-a adresat din partea administrației metodista bibliotecii d. Tatiana Cociuc apoi le-a împărțit cadouri de la Moșul cu nasul roș - Moș Crăciun.

Punctul final al matineului a fost cântecul „Anul Nou” plin de urări interpretat de duetul Zinaela Mănuța și Angela Lungu.

**La mulți,
mulți ani fericiți!**

Dezvoltarea percepției ochiului la lecțiile de artă plastică, factor primordial în procesul evoluției vizuale

MIHAIL BORTĂ,
grad didactic I, „Maestru în Artă”, directorul
Școlii de Arte Plastice, Nisporeni

Este cunoscut deja faptul, precum că artelor, în general și artelor plastice în particular, în procesul educației tinerei generații le revin posibilități și funcții deosebit de importante, cum ar fi dezvoltarea fanteziei, imaginației, a intuiției sau altfel spus al gândirii asociative.

Oprindu-ne asupra gândirii asociative vom constata, că aici se intercalează toate genurile de artă, pe când sarcina dezvoltării vizuale n-o poate lua asupra sa alt gen de artă - muzica sau literatura, ci numai arta plastică, care culege în creierul nostru prin organele vizuale cea mai mare parte a informației despre lumea înconjurătoare.

În favoarea acestor spuse vine și zicala populară: „Mai bine odată să vezi, decât să auzi de o sută de ori”. Deci, de aici ne dăm bine seama că nici un fel de alte tipuri de preocupări, în școală, nu poate atât de plenar și profund să dezvolte și să plăsmuiască capacitatea creierului de a analiza informația asemenea organelor vizuale. La lecțiile de artă plastică se șlefuieste, se cizelează percepția ochiului de care omul are nevoie în toate domeniile de activitate. Această calitate fiind dezvoltată la o cotă suficient de înaltă, îi oferă omului prioritate, avantajându-l în rezolvarea problemelor apărute în fața sa. În legătură cu acest fapt, iluministul francez, din secolul XVIII Denis Diderot spunea: „Țara în care s-ar învăța a desena la

fel după cum se învață a scrie și a citi, ar întrece degrabă toate celelalte țări în toate artele, știința măiestrie”.

De menționat aici și faptul că lecțiile de artă plastică contribuie nu numai la actualizarea percepției vizuale a ochiului elevului, ele dezvoltă totodată și capacitatea ochiului de a selecta rapid din cele vizualizate esențialul de cele mai puțin însemnate în corespundere cu sarcina pusă în fața sa, deci prin aceasta contribuie și la dezvoltarea gândirii.

În prezent savanții au dovedit și au deturnat falsa idee, precum că imaginile apărute în procesul vizualizării sunt rezultatul direct al acțiunii obiectelor din jur asupra retinei ochiului, asemeni aparatului de fotografiat, demonstrând că înregistrarea imaginii pe retină nicidecum nu poate să aibă loc în afara creierului uman. De felul cum este dezvoltată capacitatea văzului, de a scoate în evidență esențialul și de a înlătura tot ce e mai puțin important, depinde foarte mult, cât și în ce măsură vede omul.

Dezvoltarea viziunii sau felul de a vedea lucrurile nu este o capacitate înăscută, spune pictorul și psihologul rus Boris Nemenschi, ci este o capacitate dezvoltată în urma antrenării ochiului uman. La nivelul cel mai înalt al dezvoltării sale, capacitatea ochiului de a vedea se contopește cu gândirea asociativ-creatoare, dând posibilitatea ca omul să „vadă-nevăzutul” să vadă însemnele care există

în gândire, iată de ce o viziune bine dezvoltată nu poate să nu-și lase amprenta pe toată aria gândirii umane.

De aici, putem remarca, că nu în zadar au apărut asemenea termeni ca gândirea spațială, sau gândirea vizuală, aceasta deja este dovedit științific. Văzul s-a dovedit a fi un „organ” important al gândirii. Retina ochiului devenind ca și cum o părticică din creierul uman unde multe procese ale cugetării creatoare sau dovedit a fi strâns legate de lucrul retinei, ea devenind pentru gândirea noastră ca o tablă de desenat, unde creierul „încearcă” rezolvarea diferitor probleme în forme și chipuri văzute imaginar pe care le verifică, le schimbă, le îmbunătățește.

Și dacă mai înainte de o capacitate înaltă a reflectării vizuale trebuia să dea dovadă numai pictorii și totodată un cerc restrâns de oameni, profesia căror le cerea o viziune antrenată și bine pusă la punct, iată ca la ziua de astăzi astfel de viziune nu e numai un dar al naturii. Această calitate poate fi dezvoltată printr-un proces îndelungat și direcționat, urmat de un șir de exerciții. Și nici un fel de alte obiecte nu-l poate dezvolta mai profund și mai plenar, decât obiectele din ciclul artelor plastice ce ne confirmă același pictor și psiholog rus Boris Nemenschi în cartea sa „Deschide fereastra”.

raionul Ștefan Vodă

Festivalul Național al Cărții și Lecturii

CRISTINA PROCOPENCO,
specialist superior al DCTST

Dacă ai visat vreodată să vezi acele tărâmburi de basm despre care-ți povestea sfătosul bunic din Humulești, Tatăl lui Guguță sau alți mari povestitori, ai avut o fericită și

ore de discuții pe marginea cărților citite, ș.a. pe durata festivalului, în toate bibliotecile publice și pentru copii din raion, cu diverse expoziții de carte: „Din tezaurul bibliotecii pu-
b l i c e

Chișinău”, de Dumitru Crudu, „Ploaia de aur” și „Șobolaniada” – Nicolae Rusu. Scriitorii au întreținut un dialog interesant cu publicul: bibliotecari, profesori, membrii cenaclului „Visătorii”, reprezentanți ai consiliului raional și ai ziarului „Prier”, ș.a. aceștia sugerându-le și alte teme/motive de scriere, de exemplu pentru vârsta adolescentină pentru care este un deficit de literatură. Discuția de la suflet la suflet cu scriitorii s-a încheiat, dar cei prezenți au rămas cu o nesecată dorință de a cunoaște, legătura cu ceea ce poate oferi o carte bună, plină de Lumină și Tâlc.

Organizatorii festivalului sunt:

rară ocazie să-ți împlinești acest vis la Ștefan Vodă în parcul I. Palancean, unde o adevărată pleiadă de eroi istorici și din povești erau prezenți „în carne și oase” treziți ca vitejii din povești. Motivul că ne-au onorat cu prezența a fost deschiderea unei mari sărbători de suflet: Festivalul Național al Cărții și Lecturii, ediția a III-a, care a cuprins: spectacol literar-muzical „Pe o ramură de grai”; animație stradală „Să dăm cărțile pe față”; oră de master-class „Să descoperim hobby-uri noi”; concursurile: „Cel mai activ cititor” și „Cea mai bună familie cititoare”; întâlnirea cu scriitorii Nicolae Rusu și Dumitru Crudu cu lansări și prezentări de cărți; seri literare; lecturi în aer liber; dezbateri tematice;

orășenești Ștefan Vodă”; „Ai noștri autori de carte”; „Cartea cea mai fantastică dintre lumi”; „Monumente dedicate cărții”, expoziții: de artă aplicată a dnei Natalia Pleșca-Buraga; de pictură a Școlii de arte „Maria Bieșu”; de caricaturi a dlui Ștefan Agachi, a meșterului popular Anton Port, ne-a asigurat în rând cu celelalte, că graiul cuvântului scris este și graiul mâinilor fermecătoare. A avut loc lansarea romanelor: „Un american la

Direcția raională Cultură, Tineret, Sport și Turism Ștefan Vodă în colaborare cu bibliotecile publice și pentru copii din raion.

Dacă toată suita de activități a reușit să emane dragostea de carte, lectură, vatră și tot ce avem mai frumos este doar datorită celor care ne-au susținut. Mulțumim celor care au pus umărul și au fost alături de noi pentru realizarea lucrurilor frumoase.

Festivalul Național al Cărții și Lecturii

La biblioteca pentru copii Drochia – adevăratul Izvor de înțelepciune, Festivalul Național al Cărții și Lecturii, s-a desfășurat sub semnul „Anul Iulian Filip la Drochia” din cadrul proiectului „Acasă spiritului nostru”, dar nu l-am dat uitării nici pe scriitorul tuturor copiilor Spiridon Vagheli, al cărui an a fost proclamat în republică.

Colectivul bibliotecii în frunte cu Silvia Zaporojan s-a străduit, ca pe durata Festivalului, să organizeze pentru micii utilizatori ai bibliotecii o adevărată sărbătoare a cărții prin organizarea mai multor manifestări culturale, printre care:

a) În incinta bibliotecii a avut loc inaugurarea Festivalului Național al Cărții și Lecturii cu participarea a trei grupe de copii de la grădinițele din oraș, care a promovat:

— Excursie prin „Palatul cărții”. Copii au făcut cunoștință cu localul bibliotecii, cu mulțimea de cărți, cu sălile de citire și împrumut, cu desenele despre carte, cu expozițiile de carte - „O țară, un pământ avem” și „Cartea este izvorul înțelepciunii” ș.a.

— Expoziția de carte a scriitorilor băștinași Iu. Filip, Ianoș Țurcanu, A. Zaporojan, A. Rusnac, Ioan Mânăscuță, Claudia Partole cu genericul „Cartea – izvorul vieții”

— Recitalul de poezie: „Un grai, o limbă, un pământ avem”.

b) De „Ziua ușilor deschise” oaspeți ai bibliotecii au fost elevii cl. a II-a a L. „M. Eminescu” din oraș, împreună cu învățătoarea S. Vasin. Cu ei am realizat convorbirea „Cărțile care știu totul” și medalionul literar „Trăistuța făcătoare de minuni” în baza creației scriitoarei băștinașe Ada Zaporojanu. Copii au spus proverbe, zicatori și ghicitori despre carte, au participat la lectura în grup și înscenarea poeziilor lui Iulian Filip.

c) Oaspeți ai bibliotecii au fost elevii cl. a II-a de la L. „V. Boiarnițki”, împreună cu învățătoarele A. Florea, S. Cruc și bibliotecara O. Damaschin, pentru care a fost organizată o excursie prin localul bibliotecii și o manifestare de suflet, la care copii au ascultat cu mare atenție povestiri din istoria cărții și apariția tiparului, apoi au prezentat un recital de versuri și au interpretat cântece despre carte. Astfel a luat sfârșit Festivalul Național al Cărții și Lecturii – sărbătoare care sperăm că a lăsat urme în sufletele tuturor vizitatorilor instituției noastre și în viitorul apropiat copiii vor deveni cititori pasionați cu dragoste și respect față de carte.

SERVICIUL RELAȚII CU PUBLICUL, BPR DROCHIA

Dumitru Matcovschi — lumina demnității naționale

În incinta BPR Drochia, în cadrul ședinței ceneclului literar „Steaua de vineri” a avut loc o seară de poezie și muzică cu genericul „Dumitru Matcovschi – lacrima de dor a Basarabiei” (În memoriam).

La sfârșit de cireșar s-a stins din viață poetul D. Matcovschi, un veritabil artist al cuvântului, un poet profund național, o personalitate distinsă în viața literară și artistică, fruntaș al mișcării de renaștere națională..

Se știe: poeții trăiesc nu în durată, dar în intensitate. Din clocotul sufletului lor zbuciumat se varsă peste noi setea de absolut. D. Matcovschi scria: „Sunt poet de naționalitate. Nu m-am

săturat de viață. Nu m-am săturat de oamenii mei dragi. Să port un nume, atât. Să am poziție, atât... Să nu rămână după mine urme viclene. Măcar un prieten, când nu voi mai fi să spună: „A murit de mult suflet”.

Acest crez al său, dragostea de Țară, de neam le-a înveșmântat în frumoase și nemuritoare versuri, ce au fost recitate cu mult suflet în cadrul acestei serii de către: V. Cojocaru, V. Zagaievschi, S. Vieru, S. Porcescu, V. Gușan. Cu un recital de versuri ale poetului au venit elevii liceului „B.P.Hasdeu”: O. Babii, M. Porcescu, C. Dimineț, A. Guțu, L. Nicorici, A. Burlac, L. Conea. Doamna Silvia Reșetnic, profesoară la același liceu ne-a ținut o extraordinară lecție de bărbăție și curaj, dragoste pentru plai, venerație pentru părinți, strămoși, grai inspirată din creația poetului. E de datoria noastră să-i prețuim mesajul literar generațiilor care vin, opera și durerea poetului. Numai în felul acesta putem reuși cu adevărat să ținem foc în vatră prin secolii ce vin. E și mesajul pe care l-a transmis în relatarea și în poezia sa, dedicată poetului, profesorul Vasile Grițco.

„Pomul vieții”, „Tata”, „Abecedarul”, „Troita”, Cântec de leagăn pentru bunici”, „Ion Vodă cel Viteaz”, - doar câteva titluri de piese ce fac parte din patrimoniul teatrului nostru național. Cu un fragment din piesa „Pomul vieții” s-au prezentat elevii Liceului Teoretic „Ștefan

cel Mare” M. Bâtcă, I. Dodiță, A. Goia, N. Gherasim, ghidați de profesoara Tatiana Melnic.

Cu o frumoasă romanță și o poezie, dedicate poetului, a venit Ana Coțofană, însoțită de nepotul ei Andrieș. Domnul Sergiu Ivaniuc ne-a prezentat un emoționant recital de versuri proprii, dedicate părinților și vetrei străbune. De asemenea și Anatol Rusnac, poetul nostru drochian i-a dedicat regretatului poet poezia „Că nu port nimănuia ură”.

Multe din versurile poetului au devenit cântece dragi sufletului nostru. Ne-au delectat auzul cu frumoase melodii ansamblul „Busuioc”, condus de Galina Pavelenco, Victor Cemârtan și Cristina Bațura.

În acea zi au vizitat bibliotecile din s. Popeștii de Jos și Cotova - pământenii noștri Iulian Filip, Ioan Mănăscuță, Claudia Partole, care, deși la finele seratei, dar, totuși, au găsit câteva clipe să aducă un omagiu poetului D. Matcovschi.

Dumitru Matcovschi a fost și va rămâne lumina demnității noastre naționale. Și-a iubit nespuse de mult limba și poporul, femeia ca întruchipare a frumuseții și înțelepciunii. A iubit viața. Așa plină de trădări și trădători. Pentru că era sigur: mâine totul se va schimba în bine.

VALENTINA FRUNZĂ, or. Orhei

Copiii în labirintul cărților

Curiozitatea copiilor este cheia fermecată, cu ajutorul căreia bibliotecarul deschide cartea pentru a-l cointeresa pe micul cititor să citească. În fiecare an Biblioteca pentru Copii „Ion Creangă” din Orhei organizează zeci de manifestări culturale dedicate cărții pentru copii.

Tradițional în luna octombrie au loc Zilele ușilor deschise, eveniment care a adunat zeci de elevi din oraș. Cea mai mare animație a fost în jurul expoziției „O carte citită, încă o viață trăită”. Sala de lectură a devenit neîncăpătoare

pentru toți cei care s-au împrietenit cu cartea. Toți copiii au rămas impresionați de varietatea de cărți pentru toate vârstele și gusturile. Printre vizitatori au fost și copiii grădiniței nr. 5 din oraș, care au recitat poezii și au cântat în cadrul orei literare

„Copii de pretutindeni, adunați-vă în bibliotecă”.

Momentul inedit al Zilelor ușilor deschise - vernisarea expoziției de desene cu genericul „Vrăjită de taina culorilor” a Ericăi Luchian, elevă în cl. a II-a la L. T. „A. Russo”. Tot aici a avut loc și recitalul de versuri (creație proprie) cu genericul „Picături poetice”, în scopul susținerii și dezvoltării calităților și capacităților, care i-ar învăța pe copii să perceapă frumosul, să-și dezvolte talentele.

Toți cei care au vizitat biblioteca în perioada zilelor ușilor deschise au manifestat un interes sporit față de Măria sa CARTEA.

„Eu nu trăiesc decât pentru Basarabia”

Tatiana Gălușcă

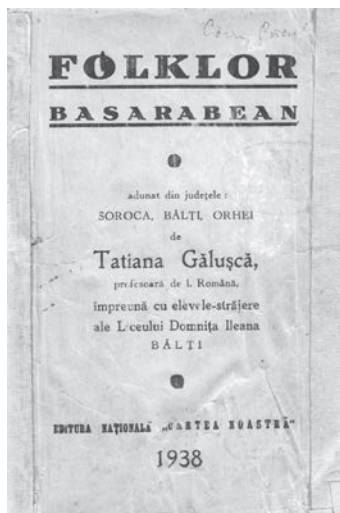
„Poezia noastră populară e pretutindeni, căci sufletul din adâncul lui e unul. Menirea generației noastre e să facem unirea spirituală a Patriei și pentru aceasta să pătrundem în sufletul vechei și cinstitei Moldove a lui Ștefan cel Mare, pe care-l simțim viu pretutindeni. Prin tradiții, prin frumusețea poeziei noastre, vom regenera și această provincie românească – pentru un mare destin românesc”.

„Singura mea fericire a fost folclorul, căruia i-am dedicat toată viața, fără să cer nimic. Viața mea a rămas unică. Împrejurările care m-au produs s-au dus pentru totdeauna. Am fost profesoara țăranilor, am trăit printre ei, am căpătat felul lor de a gândi și acționa, de aceea pot să pătrund în adâncuri.”

Tatiana Gălușcă-Crâșmariu

„Moartea? Nu există. E o prefecere, o continuitate sub altă formă. Mama când a murit mi-a spus: «Nu plânge, eu voi fi cu tine, dar altfel, nu purta doliu, este o prostie» (Era o adevărată țărancă. De acasă a fost săracă). «Stai în genunchi și jură-mi că atât cât vei trăi vei scrie pentru popor». I-am ținut lumânarea pe care o avea de la nuntă – o aprindea de fiecare înviere. Era deci firul vieții ei, căci în popor nunta este începutul vieții când porți puterea de integrare în totul comunității și a continuității stabilității, familia fiind vatră, altar. E dureroasă despărțirea, dar privește-o ca păstorii. Moartea o poartă cu ei în traistă, e tovarăș de drum”.

Renunțata folcloristă Tatiana Gălușcă surprinde lumina zilei la 31 decembrie 1913/13 ianuarie 2014, într-o familie de răzeși din comuna Izvoare, județul Sorocea (astăzi în raionul Florești).

Studiile primare le face în satul natal între anii 1920-1923. După care urmează Liceul de fete din Bălți

(1923-1930). A absolvit Facultatea de Litere și Filozofie (1930-1934) la Iași, îndemnată fiind de profesorii de liceu Lelia Buzenschi (nepoata lui Titu Maiorescu) și Nicolae Palamaru (descendentul folcloristului S. Fl. Marian) care i-au valorificat dragostea față de tezaurul imaterial al neamului și i-au înaripat predilecția față

de minunata profesiune de dascăl.

În 1935 susține examenul de capacitate la București și devine profesoară la liceul Oltea Doamna din Iași. La chemarea sociologului Dimitrie Gusti, decide să devină folclorista Basarabiei, astfel încât din 1935 este colaboratoare voluntară la Arhiva de folclor a Societății

Tatiana Gălușcă cu feciorii Ion și Alexandru

Compozitorilor Români. În această perioadă îi cunoaște pe etnomuzicologul Constantin Brăiloiu și folcloristul Dumitru Caracostea, care o sfătuiesc să culeagă creații poetice orale, cel din urmă orientând-o să acorde predilecție vieții păstorești din Basarabia. Din 1936 participă în campaniile de cercetări sociologice efectuate în satele dobrogene: Pecinge, Ostrov, Niculițel, Topolog, Măcin, Sâmbăta, Casimcea, Crucea, Turcoaia ș.a.

Culege folclor în județele Bălți, Soroca, Orhei în perioada cât a fost profesoară de limbă română la Liceul de fete Domnița Ileana din Bălți (1934-1939), antrenând în munca de consemnare și elevele străjere ale liceului. Relevanța științifică a activității de cercetare etnologică o descoperim în cele două volume *Folclor basarabean* pe care le editează cu mare dificultate, din surse financiare proprii, în 1938 și 1939.

În 1939 este numită profesoară la Liceul Industrial de Fete din Tulcea. Aici își desfășoară munca de teren alături de nume notorii ale etnologiei românești: Constantin Brăiloiu și Emilia Comișel. Între 1940-1941

este profesoară de română la Arad. Situația precară a familiei o determină să revină în 1941 la baștină. Cercetează și publică articolele: *Viața păstorească în Basarabia*, *Miorița-bocet basarabean*, *Nunta ciobanilor în Basarabia*, în urma interviewării ciobanilor Miron și Chirică Bulat din s. Izvoare, jud. Soroca.

În anii 1942-1944 Tatiana Gălușcă a fost profesoară la Soroca, unde și-a continuat munca de culegere a folclorului în localitățile din Transnistria împreună cu Ov. Bârlea, C. Brăiloiu și A. Golopenția. În perioada campaniilor de conservare a folclorului face cunoștință cu Ion Mușlea, șeful echipelor de cercetare din Cluj. Renumitul etnolog o încurajează să publice studiul *Mocanii – joc dramatic al românilor din Dobrogea*, în *Anuarul Arhivei de Folclor* din anul 1943.

Nobila predilecție față de izvorul nesecat de nestemate folclorice a purtat-o pe entuziasta folcloristă pe căi necercetate. Astfel între anii 1944-1946, este numită profesoară de română în Filiași, județul Dolj, iar între 1946-1969 – în comuna Periș, județul Ilfov, apoi în Buriaș,

județul Ilfov și Poenari, județul Dâmbovița. A continuat munca de culegere în colaborare cu Institutul de Etnografie și Folclor, participând în campanii etnologice în Oltenia, Teleorman, Vlasca și Codrii Vlăsiei. A scris studii: *Nunta mortului*; *Viața păstorească din Codrii Vlăsiei*; *Epopoea femeii în satul tradițional românesc*. A publicat fragmente din studiul *Femei-haiduce* în revista *Femeia* (București, 1973). A ținut la radio conferința *Folclorul eroic în Codrii Vlăsiei* (1976).

Materialul cules periodic între anii 1936-1977 în Dobrogea, sub îndrumarea marelui folclorist român Constantin Brăiloiu, a dat roade prin apariția în 1978 a unei culgeri monografice *Folclor din Dobrogea: Studiu introductiv* de Ovidiu Papadima. Volumul este semnat de C. Brăiloiu, E. Comișel și T. Gălușcă-Cârșmariu.

Folclorista Tatiana Gălușcă a studiat și minoritățile naționale de aromâni, megleniți și găgăuzi. Pe aromâni i-a îndrăgit încă în 1940, în perioada cercetărilor de teren din Dobrogea. Pasiunea le-a demonstrat-o prin organizarea în anul

1979 a unei expoziții de artă populară aromână la Muzeul Satului din București. În urma cercetărilor de teren asupra poeziei păstorești apare în 1992, la București, lucrarea *Miorița la dacoromâni și aromâni* (Texte folclorice) realizată în colaborare cu Emilia Șt. Milicescu, Nicolae Saramandu, Tudor Nae.

Câteva repere biografice ne demonstrează în mod ireproșabil că Tatiana Gălușcă-Crâșmariu a trăit tragedia românilor basarabeni, a tuturor românilor. Nu și-a mai putut vedea locurile dragi decât foarte târziu, abia peste 47 de ani, în 1990, când locuitorii din Izvoare au declarat-o Cetățean de onoare a satului. A revenit la baștină pentru a mai vedea o dată satul cu izvoarele cristaline, vatra părintească, pământul și neamul. Despre această întâlnire avea să mărturisească unei foste eleve de la liceul din Soroca: „Revenirea mea acasă a fost un eveniment care m-a cutremurat în așa măsură, încât o lună de zile nu mi-am revenit în fire, tot cu voi eram și numai pe voi vă vedeam. Scump e acest pământ, eroic e acest popor”.

Tatiana Gălușcă a decedat la vârsta de 80 de ani, la 30 aprilie 1993. I-au rămas întocmite, dar needitate, numeroase studii și culegeri de folclor. Noi, fiii acestui picior de plai, ne simțim îndatorați față de distinsa și harnica folcloristă. Iar angajamentul e de a pune la dispoziție cititorului opera integrală a acestei personalități basarabene.

În 1996, după trei ani de la trecerea în lumea celor dreپți a Tatiane Gălușcă, la Florești s-a organizat o conferință științifică dedicată folcloristei din Basarabia: Tatiana Gălușcă – exponentă a etnologiei moderne. Conferința s-a desfășurat la 17-18 August, în incinta Casei de creație a copiilor din orașul Florești, sub egida Institutului de Etnografie și Folclor al AȘM și a Centrului Na-

țional de Creație Populară. Au fost luate în dezbatere diversele aspecte ale activității științifice, contribuția eminentă a folcloristei Tatiana Gălușcă la dezvoltarea etnologiei moderne.

Tatiana Gălușcă-Crâșmariu și soțul Ion, în anul nunții, Bucovina

În 1999, la Chișinău, sub îngrijirea etnologilor Grigore Botezatu și Tudor Colac și ca o vie „mărturie peste veacuri despre românitatea Basarabiei” (Ioan Romulus Nicola) apare post-mortem volumul *Folclor român din Basarabia*, lucrare la care a sperat toată viața folclorista din Basarabia. În prefața acestei apariții editoriale profesoara Tatiana Gălușcă avea să mărturisească: „... Lucrare scrisă cu sufletul și dorul după pământul meu natal și oamenii lui..., prin modesta mea lucrare... vin să vă aduc omagiul meu de recunoștință pentru generația excepțională a Basarabiei, care se luptă să păstreze limba, credința, tradițiile”.

La finele lui 2013 Institutul de Filologie al AȘM a sărbătorit cei 100 de ani de la nașterea a omului de cultură Tatiana Gălușcă. Cu această ocazie în memoria folcloristei a fost organizată Conferința științifică Tatiana Gălușcă – centenar, care a unit sub egida sa divers public: academicieni, cercetători, consăteni de ai profesoarei. Colegii de breaslă au participat cu alocuțiuni privind contribuția substanțială a cercetătoarei la sporirea imaginii poporului român din Basarabia, aducându-i-se numeroase omagii. Programul conferinței a reflectat următoarele aspecte ale activității: Tradițiile sărbătorilor calendaristice în atenția profesoarei Tatiana Gălușcă (dr.hab. Nicolae Băieșu); Doine și cântece culese și cercetate de Tatiana Gălușcă (dr. Tudor Colac); Activitatea didactică și folcloristică a profesoarei Tatiana Gălușcă (dr. Grigore Botezatu); Abordări și interpretări hermeneutice a subiectelor baladești culese de Tatiana Gălușcă (dr. Tatiana Butanaru) și Transfigurarea fondului folcloric cercetat de Tatiana Gălușcă în opera scriitorului George Meniuc (pagini de corespondență) (cerc. șt. Mariana Cocieru). Cu o deosebită satisfacție spirituală a participat și interpreta de muzică populară Dina Vrăjmașu. Provenind din vatra folclorică a profesoarei Tatiana Gălușcă, interpreta i-a adus omagii delectând publicul cu piese folclorice muzicale culese de regretata cercetătoare. Un florilegiu de colinde i-au dedicat și consătenii din Izvoare, ghidați de conducătorul artistic Ala Gafițoi. Binevenită a fost intervenția omagială a dnelor Ina Litra și Odobescu Dora de la Secția de Cultură a Consiliului raional Florești. Ecoul cel mai substanțial l-a avut propunerea de a i se edita întreaga muncă de cercetare, pentru a i se înveșnici numele, și a da lumină celor multe încă needitate.

„Inimă de cântec plină”

Cu acest generic, la Soroca, în incinta Școlii de Arte „E. Coca”, Secția Cultură și Turism în colaborare cu Consiliul Raional Soroca au organizat un spectacol de zile mari dedicat aniversării celor 50 ani de la fondarea Corului Veteranilor de la Palatul de cultură. Corul a impresionat publicul spectator cu un program variat de creații: clasice, religioase, populare, patriotice, contemporane cum ar fi - „La Moldova”, „Azi în sat e horă mare”, „Днестровский вальс”, „Ой у вишневого садачку”, „Pe lângă plopii fără soț” ș.a.

Au venit să-i susțină dl Victor Său, președintele raionului Soroca, reprezentanți ai Uniunii veteranilor, ai primăriei, locuitorii orașului, colaboratorii Secției Cultură și Turism.

Corul Veteranilor a fost fondat cu 50 de ani în urmă de către dirijorul Victor Cisteac. În anul 1974 corului i s-a conferit onorificul titlu „popular”, dirijor Tomas Murdjos, acompaniator Efim Ghergus. În perioada anilor 1978-1998 la cârma colectivului s-a aflat dirijorul Alexandru Șebarșov, acompaniator – Valentin Boțoroga, iar din anul 1998 până în 2000 dirijorul corului a fost dl Veaceslav Borțov, acompaniator, Vitalie Mineev.

„Muzica este oglinda sufletului omenesc.
Ea pornește din inimă și se adresează inimii”.

George Enescu

Începând cu anul 2000 colectivul coral a fost diriguat de către Tatiana Bujor-Rudei. Pe parcursul activității, corul a evoluat în cadrul multor manifestări culturale de nivel raional, național: festivaluri, concursuri, concerte, emisiuni radio și tv, completând palmaresul său cu un număr impunător de mențiuni, diplome.

Grație dirijorului Tatiana Bujor-Rudei și a acompaniatorului Iurie Covalschi, care sunt sufletul acestui colectiv, Corul Veteranilor permanent participă la manifestări de amploare: „Eminesciana”, Festivalul internațional „Mărțișor”, Festivalul de muzică sacră „Cu noi este Dumnezeu”, 1 mai – „Ziua Solidarității și Păcii”, Sărbătoarea Națională „Limba noastră”, Festivalul Etnicilor „Unitate prin diversitate”, Sărbătoarea oamenilor în etate; Festivalul datinilor și obiceiurilor de iarnă „Asta-i seara de Crăciun”.

Deși sunt la o vârstă înaintată (cel mai în etate are peste 90 de ani), membrii colectivului au o dorință de invidiat - de a participa la repetiții și acțiuni culturale. Mulți dintre ei nu-și închipuie viața de mai departe fără acest colectiv, aici ei se simt ca într-o familie.

Dat fiind faptul că am pășit pe făgașul sărbătorilor de iarnă, corul a interpretat colindele „Hai leri-i, leri”, „Din cer senin”, care au întregit acest spectacol.

Pentru merite deosebite în promovarea artei corale, corul veteranilor s-a învrednicit de diplome din partea Ministerului Culturii, Consiliului Raional și a Secției Cultură și Turism Soroca. Consiliul raional a oferit fiecărui corist câte un premiu de 1000 lei.

Hramul la Țipala

LUDMILA ZGIRCU,

șefa Bibliotecii Publice, s. Țipala

În acest amurg, spre sfârșit de brumar, Țipălenii sărbătoresc Hramul satului de ziua Sfinților Arhanghel Mihail și Gavriil, festivitate ce ține de datina localității - tradiție inaugurată cu mulți ani în urmă, pe care locuitorii satului o păstrează cu sfințenie și o promovează din an în an.

Solemnitate semnificativă e în aceasta zi la Țipala, cu mese bogate, cântece și dansuri, cu artiști amatori și profesioniști. Localitatea și-a îmbrăcat haina de sărbătoare și petrece fructuos și cu mândrie hramul satului cu participarea oaspeților de pretutindeni. La organizarea

sărbători au contribuit primarul comunei Țipala, dl Ilie Castraveț - om înzestrat cu harul răbdării, înțelepciunii și responsabilității, directorul Liceului Teoretic dna Maria Ghețiu - manager cu suflet mare și membrii ansamblului „Oleandra”, conducător artistic Jumir E. și alții.

Organizatorii evenimentului drag sufletelor și credinței noastre au știut să pună cuget, pasiune și dragoste în ceea ce au făcut.

Sărbătoarea a început cu serviciu divin la biserică, unde au fost prezenți și oaspeți din România, apoi a continuat la Caminul cultural cu diverse activități. Din timp au fost pregătite expozițiile: „Tinere Talente” (măști, prelucrarea artistică a lemnului, împletituri din pănuși și paie); „Mâini dibace” (broderii, croșetări, origami); „Spectrul Culorilor” (pictură în ulei, acuarelă, tuș), la care elevii au depus un efort deosebit (profesori doamnele Mariana Popov și Elena Popa). Dumnealor cultivă elevilor dragostea pentru arta frumosului și dorința de a face lucrări manuale originale și inedite.

N-au lipsit de la sărbătoare nici tradiționalele vernisaje culinare și cele atizanele organizate de instituțiile din localitate, ce au servit de minune pavilioanele, ce au purtat genericuri precum: „Liceul Teoretic Țipala”; Grădinița „Ghiocel”; „Administrația publică locală”; Ansamblul folcloric „Oleandra” ș.a.

Vizitatorii au gustat din cele mai alese și rumene plăcinte, sarmale, vin roșu și alb ca la noi acasă. Publicul a avut ocazia de a admira frumoasa evoluare de cântece și dansuri a copiilor de la grădinița „Ghiocel” și a ansamblului folcloric „Băcițile” de la Liceul Teoretic.

Entuziaștii promotori ai moștenirii culturale, colectivul model „Oleandra”, sunt mereu în căutare de frumos, pentru a se inspira și a crea adevărate opere de artă.

Colectivul condus de Jumir E. a evoluat cu mult suflet, trezind emoții printre spectatori. La bine și la greu, la necaz și bucurie cântecul și dansul i-a întrunit pe oameni să facă lucruri frumoase. Un dans folcloric, cules de la bătrânii din sat au prezentat publicului membrii ansamblului „Oleandra”.

Generația tânără a satului este reprezentată de copii energici, dornici de a se dezvolta multilateral. Pe lângă faptul, că respectarea tradițiilor localității asimilează și măiestria dansului modern. Colectivul de dansuri „Passion Dance” de la Liceul Teoretic a evaluat cu diferite dansuri moderne, care au înseninat inima și sufletul spectatorilor. Cu mult har au prezentat creații de o tandrețe rară dansatorii: Felicia Ghețiu și Denis Rusu, Valeria Balan și Marius Popa.

Cu un concert de zile mari ne-a întregit sărbătoarea artistul poporului Mihai Ciobanu care a promovat un program de zile mari, deasemenea evoluarea formației „Acord” a avut o înaltă priză la public. În continuare, locuitorii satului au avut onoarea să fie felicitați de multstimații oaspeți prezenți la sărbătoare:

Președintele și vicepreședintele raionului, domnii Lilian Popescu și respectiv Anatol Melenciuc au avut cuvinte de laudă pentru străduința și spiritul gospodăresc al sătenilor și păstrarea tradițiilor naționale, care asigură dăinuirea poporului.

Țipălenii se străduie să ție vie pâlpărirea flăcării spiritului strămoșesc.

Sărbătoarea s-a încheiat cu hora satului - frumoasă tradiție lăsată de strămoșii noștri și păstrată cu sfințenie de generațiile precedente la Țipala.

Focurile de artificii au fost surpriza sărbătorii.

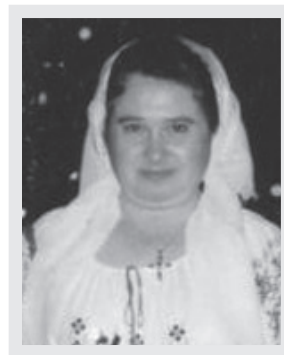
Am avut un vis și s-a împlinit

În perioada 23 octombrie - 01 noiembrie 2013, când toamna cu pensula ei fermecată îmbracă veșmântul auriu, Formația folclorică „Comorile plaiului” din comuna Biești, raionul Orhei a avut un turneu artistic în Italia, or. Pescara, unde s-a desfășurat prima ediție a Festivalului internațional „Colori del Mondo”, organizat de Asociația culturală „Arte senza Frontiere” și primăria or. Pescara, Italia.

Frumoase și neuitate clipe am

trăit. Însăși natura ne-a dăruit zile calde și senine. Orașul scăldat în verdeața multicoloră este situat la 100 metri de Marea Adriatică, valurile căreia ne-au primit cu brațele deschise.

Scopul participării noastre a fost de a vizita această țară și de a transmite prin cântec și dans mult suflet, dragoste de Patrie, de tradiții și obiceiuri populare păstrate din vechi stramoși. Aceasta ne-a reușit în ziua de 27 octombrie 2013, când

NADEJDA CUCU,
conducător artistic

s-a desfășurat Festivalul, la care au participat încă 5 țări. Cântecul și dansul plaiului moldav a fost bine primit și apreciat de cei prezenți.

Și cum s-a convenit la prima

întâlnire a conducerii primăriei or. Pescara, împreună cu primarul de Biesti Ion Vlas și dl Eugen Surucianu, organizatorul turneului, am vizitat plantația de vii și Vinăria din Abruzzo. Am avut fericita ocazie de a vizita or. Roma, vestita Țară Vatican, un șir de biserici și mănăstiri, orasul pe apa –

Veneția, Padova din Italia și frumoasa țară Ungaria cu capitala Budapesta.

Nu știu dacă pot reda prin cuvinte frumusețea celor vazute. Un singur lucru aș vrea să menționez: această plecare a fost posibilă grație oamenilor cu suflet mare și de bună credință, cât și a fiecărui membru al

colectivului în parte. Ne-am convins încă odată că tot ce e frumos costă, dar se merită.

Mulțumesc din suflet tuturor care ne-au susținut, ne-au ajutat moral și material, ca în rezultat să înscriem o nouă verigă în lanțul realizărilor noastre.

STELA NEGARA, NATALIA ROTARI,
Biblioteca Publică Orășenească Șoldănești

Turnat mi-e sufletu-n cuvânt ...

Poezia lui D. Matcovschi ne-a adunat pe toți iubitorii de frumos în incinta Bibliotecii Publice Orășenești Șoldănești, la serata literar – muzicală „**Turnat mi-e sufletu-n cuvânt**”. Dumitru Matcovschi e un mare poet al Basarabiei, numele său însemnând o istorie întreagă ce merită o mai bună cunoaștere de contemporani și de generațiile viitoare.

Constantin Ciopraga menționează: „Dumitru Matcovschi rămâne o prezență verticală, un arbore ale cărui frunze nu se îngălbenesc, nu cad niciodată”. Și dacă serata poartă denumirea: „Turnat mi-e sufletu-n cuvânt”, atunci – cuvântul, pentru poet, înseamnă începutul tuturor începuturilor, temelia temeliilor..., axa și temelia universului, sufletului omenesc, unde își află întruchipare rostul, măsura și esența existenței noastre. Poetul remarcă: „*Eu nu scriu versuri, / Ci numai gânduri: / Le spun în șoaptă. / Le torn în rânduri.... / Poet fără de țară nu există!*”

Dragul nume Basarabia – toată istoria acestei limbi de pământ, exprimă: durere, amărăciune, mâhnire, deznădejde, necaz, scârbă... Basarabia a fost și rămâne - lacrima neamului... Vorba poetului: „*O carte cu dragoste de Patrie se scrie toată viața. Poezia – clipă este și nicidecum veșnicie...*”. Destinul vetrei strămoșești a devenit un rost suprem al vieții poetului. Patria sa e aleasă, dragă, scumpă, pentru că îi este aproape inimii. Poetul nu pune pe prim-plan bogăția, ci dă preferință bărbăției sufletești: aici îi sunt rădăcinile, părinții, aici se simte puternic și nu-l poate speria nici o furtună. Și apoi când neamul este adunat grămadă, e mult mai ușor să învingi toate greutățile.

D. Matcovschi vrea să sublinieze vechimea neamului nostru cu rădăcinile implantate adânc în acest pământ străbun asemeni bătrânului nuc. Bolnav mereu de „frumoasa vatră moldoveană”, de „pământu – acesta basarab” D. Matcovschi aduce în literatură mirosul proaspăt al brazdei răsturnate și sentimentul datoriei față de cei rămași la baștină, în istorie.

Țăranul, Folclorul și Istoria – sunt cei trei piloni care alimentează creația poetului, în mod firesc, legătu-

ra fidelă cu sufletul neamului, cu trecutul, prezentul și viitorul lui. Pe parcursul activității marele poet Dumitru Matcovschi a fost onorat prin expoziție de carte, articole din ziare și reviste: „...*O scânteie, o idee și o inimă în piept*”, recital de vers și cântec.

Colectivul BPO Șoldănești mulțumește modera-toarelor activității respective: Doina Zgurean, Cristina Potoroacă, elevilor de la liceele „A. Mateevici”, „Șt. cel Mare”, profesoarei Valentina Grădinaru, bibliotecarei Valentina Chilimaru de la Biblioteca pentru Copii susținută de grupul de copii, elevilor de la Școala de muzică: Liza Zănoagă, Iana Ciburciu, Sergiu Graur, Cristina Rusu ghidați de profesorul de muzică Valeriu Schițco, elevilor ce au prezentat creație proprie dedicate marelui poet: Minodora Stratulat, Curdu Aliona și tuturor celor ce și-au adus aportul la petrecerea activității.

Scriitorul Dumitru Matcovschi oricât i-ar fi venit de greu – în virtutea unor cumpene ce a avut a le înfrun-ta personal, dar și a celor suportate alături de poporul său s-a situat și se situează, ferm și hotărât, pe unda valorilor perene ale neamului căruia aparține și pe care l-a slujit cu dăruire și devotament.

„**Se cuvine să fim moldoveni adevărați, români adevărați – la durere frați, la bucurie frați.**”

POETA RAISA PLĂIEȘU A REVENIT LA BAȘTINĂ

Când văzduhurile risipesc mireasma roadelor îmbelșugate și parfumul florilor din grădinile satelor, Moldova poartă în ochii ei bucuria și lumina sărbătorilor creștine și își așteaptă oaspeții dragi cu inimile deschise. Satul Valea Rusului din raionul Fălești are un farmec pitoresc inconfundabil, căci unde mai poți admira asemenea văi și dealuri, cu vechi tradiții istorice și culturale, o vatră cu vrednici gospodari ospitalieri și responsabili de tot ce-i înconjoară. Înțelepciunea, bunătatea, dragostea de viață, hărnicia - toate sunt taine care se ascund în istoria neamului nostru. Locuitorii de aici mai păstrează și azi cu sfințenie obiceiurile și tradițiile moștenite din bătrâni.

A devenit o tradiție, pentru noi, cei din satul Valea Rusului de a sărbători la 28 august în fiecă an Hramul Satului, care poartă semnificația sărbătorii creștine „Adormirea Maicii Domnului”, unde anul trecut Biserica din sat, care-i poartă același nume a sărbătorit 100 de ani de la fondare. Sărbătoarea a început încă de dimineață cu Liturgia sfântă în Biserica „Adormirii Maicii Domnului”, prezentată de părintele Nicolae. Apoi oamenii și-au îndreptat pașii spre Căminul cultural din sat.

La această sărbătoare ne-au onorat cu prezența atât oaspeți din diferite localități, cât și poeta Raisa Plăieșu care a revenit cu mult dor în satul ei de baștină Valea Rusului. Cuvânt de felicitare a fost oferit consilierilor din diferite comune, care au adus cuvinte de laudă pentru străduința și spiritul gospodăresc al locuitorilor satului Valea Rusului, pentru păstrarea valorilor naționale și spirituale. Din partea locuitorilor de vârstă a treia s-a oferit cuvântul doamnei Emilia Bucliș, lucrător medical (din a.1959), care a adus cuvinte frumoase și a mulțumit celor care și-au adus aportul la reconstrucția satului din perioada anului 1969 până în prezent, iar pentru cei răposați s-a păstrat un minut de reculegere. Cei prezenți au rămas impresionați de cele povestite din istoria satului Valea Rusului, depănate fir cu fir și cu multă străduință de cele relate de doamna E. Bucliș.

În această zi frumoasă de sărbătoare sătenii s-au adunat împreună cu întreaga familie a neamului smeriți, plini de recunoștință, pentru străbuna noastră glie, rugându-se la Domnul să păzească aceste văi și aceste dealuri, aceste păduri și aceste ape.

Dumnezeu a binecuvântat acest popor cu multe daruri: bunătate, înseninare intelectuală, înnobilare spirituală, înțelepciune, dar deplasându-ne imaginar prin istorie ajungem în patria adevărată a Dorului. Dorul... acest vechi viciu al moldovenilor. Acest dar dumnezeiesc...

În clipele sale de dor, moldoveanul e gata să dea o jumătate din viață, numai să-l lași să pășească prin iarba verde de acasă, să mai alerge pe cărarușă copilăriei, să mai tragă adânc în piept văzduhul casei părintești. Se zice că dorul poetului e cu mult mai mare. Și atunci unde nu s-ar afla poetul, el se întoarce acasă. Aici la baștina din satul Valea Rusului, poeta Raisa Plăieșu a revenit acasă în satul ei natal. Sătenii au întâl-

nit-o așa cum e obiceiul aici la noi în sat, oaspeții de onoare se întâlnesc cu pâine și sare.

O lacrimă de dor și fericire avea să picure pe obrazul poetei Raisa Plăieșu atunci, când a sărutat pâinea de acasă și-n ochii ei înrourați vedea chipurile consătenilor, care au întâmpinat-o cu multă căldură ca pe o fiică a satului revenită la baștină. Recitalul poetei de poezii creștine a înmuiat inimile consătenilor, iar cântecele de suflet creștine interpretate de Dumneaei: „Lumina Lui Iisus”, „Veniți acasă tată, mamă”, „Mă rog la Tine, Înger”, „Unde ești, măicuța mea?”, „Frățioare, frățioare”, „Hai la joc”, „Copiii mei” etc., unde tot Dumneaei e și autoare de versuri și muzică, au înrourat ochii celor prezenți prin vocea ei superbă dumnezeiască și ținută scenică aleasă, dăruind tuturor celor prezenți credință, bunătate, iubire cu dorul de consătenii dragi. Dar cât de emoțional erau clipele când de Dumneaei se apropiau cu flori în mână bărbați și femei bătrâne, foști colegi de școală, profesori, copii, mulțumindu-i pentru creația ei deosebită și pentru că nu și-a uitat satul și consătenii ei dragi. Poezia Raisei Plăieșu e o lacrimă de măr-găritar pe fața însorită a adevărului, iar sufletul Dumneaei nu numai că îmbracă aripile credinței și bunăvoinței, ci mai mult îndeamnă privirea-nrourată, lacrima curată și blândă, ruga tainică să împace neliniștile și insomniile pământului creștin.

Raisa Plăieșu, autoare de cântece și cărți creștine: „Îngerașe, îngeraș”, „Vie Împărăția Ta”, „De ce plânge, lumânarea?”, „Poetul cântă”, „Credința-i calea sufletului”, „Va veni o vreme”, „101 poeme” (Colecția „Ideal”) și a altor cărți prin integritatea acestor apariții editoriale de-a lungul anilor, te face să cunoști vibrația pură și firavă a mărturisirii Liturghiei Sfinte și binecuvântării celor nouă porunci bisericești, celor șapte virtuți creștine, unde versul ei poetic este cucernic și convingător. Anume aceste și alte cărți scrise de Dumneaei și diferite publicații din ziare și reviste au fost prezentate în expoziția „Candela din ochi”, de bibliotecara din sat.

Poeta Raisa Plăieșu a făcut donații de carte: bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din sat, unde anul acesta a înființat și o bibliotecă creștină; școlii primare, grădiniței „Ghiocelul” și bibliotecii din sat.

În cadrul acestei manifestări cu o măiestrie interpretativă deosebită a mai evoluat Ansamblul folcloric „Văleanca”, din s. Valea Rusului, Fălești, conducător Eugenia Cazacu, ce activează la Căminul cultural din sat timp de 9 ani și care de fiecare dată este așteptat cu drag de cei de la vatră, căci prin cântecul lor autentic altoiesc dragostea de neam și țară, de tradiții și datini creștine, de rădăcinile strămoșești. Hramul satului din acea zi a fost cu mese bogate, cu cântece și dansuri, cu neuitata horă a satului.

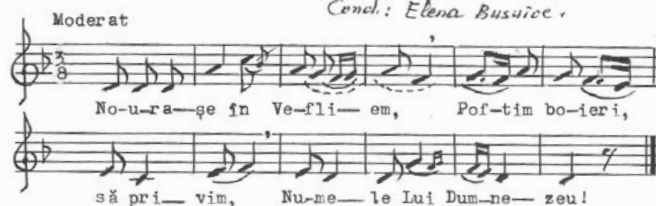
Încă odată mulțumim din suflet poetei Raisa Plăieșu - oaspete de onoare mult așteptat la această mare sărbătoare creștină care a revărsat o lumină nouă în cugetul consătenilor, spunându-le că nu a plecat din sat, ci mereu e cu dorul și drumul spre inimile lor dragi sufletului ei.

Colinde

NOURAȘE ÎN VEFLIEM

Din programul Ansamblului
"ȚĂRÂNCUȚA", s. Sadocliia-Basarabasca
Concl.: Elena Busuice.

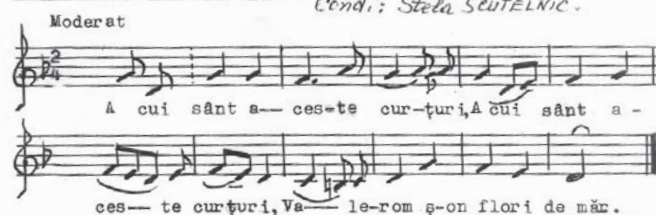
Nourăse în Vefliem,
Poftim boieri, să privim,
Numele Lui Dumnezeu. *)

Să privim la răzcu jale
Pentru-a lui Adam greșale,
Căci Adam cât a greșit
Domnul din răz l-a lipsit.
— Du-te-Adame de la mine,
N-ai ținut porunca bine...!
— Nu mă ndur, Doamne-a mă duce,
De povara Ta cea dulce;
De mîrosul florilor,
De cântatul mîrzlelor.

* Refren. Se cântă după fiecare două versuri.

A CUI SÂNT ACESTE CURȚI

Ansamblul folcloric "ȚĂRÂNCUȚA",
s. Beștemac - Leova,
Concl.: Stela SEUTELNIC.

Așa nalte zîlăcate;
Pe la ferești zugrăvite,
Putinele așezate
Cu lînțug de fier legate...?
De la ușă pînă la masă
Se plimbau sara prin casă
Tot măicuța cea frumoasă
În zochiță de mătăasă
Și-n romani de jupăreasă.
Mese-ntinse, pahare drese,
Dar la mese cine sîde?
Tot Crăciunul cel bătrîn
Și cu frateșii, Ajunul...
Un colind și-o sănătate,
Că-i mai bună decît toate!

* Versul întâi al fiecărei strofe melodice se repetă
** Se repetă după fiecare vers, Refren.

ÎN ORAȘUL VEFLIEMU

Int.: Zinaida ORLOV, a.n. 1941;
Maria (1943) și Vera (1943)
BLOȘENCO din s. Tătăraști-Cahul.

În orașul Vefliemu, *
În orașul Vefliemu,
Poftim boier, sa-l privim,
Poftim boier, sa-l privim.

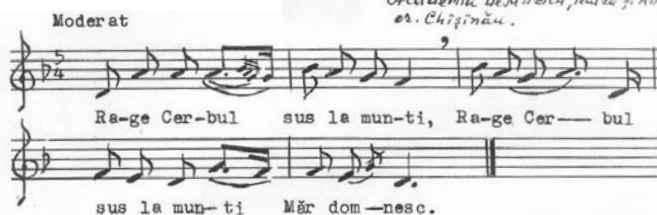
Salta-o dalbă mănăstire
Cu centura de tîmărie
Și altar de mîrgărintu.
Iar în ea cine cîntă?
Nouă pochișis toți bătrînii,
Și eu noua diaconiu...
Busuice vede pe masă,
Rămăi gazda sănătoasă,
Căci eu plec la altă casă,
Unde-i fata mai frumoasă!

Vorbi: Buna vreme!

* Fiecare vers se cântă de două ori.

RAGE CERBUL SUS LA MUNTE

Interpret: Olga ISTRATI, studentă,
Academia de Muzică, Teatru și Ar-
te. Chișinău.

Rage Cerbul sus la munti, *)
Rage Cerbul sus la munti,
Măr domnesc. **)

Nimeni gura nu-i aude,
Numai Măica Cerbului.
Ea-l aude și-i răspunde:
— Ce ți-i, Cerbe, dragul mamei,
Ori ți-i sete, ori ți-i foame?
De ți-i sete să-ți dau fete,
De ți-i foame să-ți dau poame...
— Nu mi-i sete, nu mi-i foame,
Dar mi-a porțit codru verde,
Codru verde și mîrzunat
De la Dumnezeu lăsat.

* Fiecare vers se repetă de două ori
** Refren.

„BĂSMĂLUȚA” – JOC RITUAL AL SĂRUTULUI

Dansul ritual „Băsmăluța” – produs al creativității străbunilor, a scos în vileag aptitudini și caracteristici spirituale specifice neamului românesc și a dominat până în actualitate într-o formă cristalizată. Fiind legat de viața și istoria poporului, denotă firea, puterea, inteligența, chibzuiala și dragostea lui față de om printr-o varietate de aspecte locale și caractere comune, esențiale expresiei coregrafice. Preponderent existând cu numele „Perinița”, în Basarabia sinonimizat cu diverse denumiri – „Băsmăluța”, „Perinița”, „Pelinița”, „Jocul cu batistă”, „Dansul sărutului” etc., (în continuare voi face referințe la numele „Băsmăluța”) este o exprimare a societății cu rădăcini adânci în datina străbună, dezvoltat și îmbogățit prin agerimea interpreților cu har, într-o manieră expresivă, manifestată cu noi forme ale originalității lui. Dansul respectiv este infiltrat de minune în viața celibatarului și implică manifestarea unei stări emotive, semnificată de alegerea partenerului de dans, oferirea sărutului, dar și de o atmosferă specifică. Ocaziile create de ritualitatea lui unesc interpreții și întreaga comunitate, oferă posibilități la realizarea relațiilor de dragoste, de căsătorie, de rudenie, prietenie și respect, denotă intrarea fetei sau a flăcăului pentru prima dată în joc etc. – antice ritualuri strămoșești, ce constituie temeiul tradiției populare locale.

Despre originile dansului-rit „Băsmăluța” există multe versiuni. Ca mijloc de manifestare profundă, dansul este întâlnit la daci în sărbătoarea prezentă și astăzi – Drăgaica sau Sânziencele, unde ei practicau jocul cu batistă sesizat în prezent în jocurile orășenești de tipul: se face o horă de fete și băieți, care, în timp ce se învârtesc, strigă: „Am pierdut o batistuță/ Mă bate mămica/ Cine o are să mi-o deie/ Că-i sărut gurița”. La finele melodiei ei se sărută, persoana activă își va alege alt partener pentru a continua dansul [1].

În anul 1850 cercetătorul G. Olofson a publicat descrierea obiceiului Drăgaica, înregistrat în anul 1843, în Basarabia, s. Chircăiești, jud. Tighina, unde fetele se adunau lângă Movila Drăgaicelor, apoi „tot alaiul se ducea în sat și, oprindu-se lângă o casă, începea a dansa sub acompanierea unui cântec. <...>. Cea care se numea Drăgan îi arunca o batistă sau o năframă, în care stăpânul casei punea câteva parale și o înapoia fetei <...>” [2, p. 552].

Marele cărturar D. Cantemir, în perioada anilor 1714 – 1716, a descris un obicei de nuntă care era jucat în ogrăzi și pe ulițe constituit dintr-un șirag de bărbați și altul de femei, căpetenia lor purtând în mână „un toiaș <...>legat la capăt cu o năframă cusută frumos” [3, p.192].

Etnologul A. Hâncu mărturisește: „În satele din zona Codrilor înmânarea darurilor era însoțită de tradiționalul joc – „Băsmăluța”, când vorniceii țineau în mână o batistă, pe sub care treceau și dansau oaspeții. Urma scena de înmânare a darurilor mirelui <...>, după care act dansau din nou „Băsmăluța”[4, p.31]. La acest subiect se referă și folclorista S. Ciubotaru: „Unul dintre cele mai răspândite jocuri din Podișul Central Moldovenesc este Sârba cu năframă. În Nordul Moldovei se întâlnește o variantă de dans nupțial, numit Năframa. Un loc aparte, în acest context, hora practică în părțile sudice ale provinciei, numită Trecerea prin Năframă (Ghidigeni, Foltești și Umbrărești – Galați). Răsucirea de trei ori a batistei, ținute la un capăt de mireasă și la celălalt de mire, pe sub care trec nuntașii, sugerează un rit de comuniune a tuturor participanților la ceremonialul nupțial”[5, p.114].

Doi locuitori ai s. Bătrâni, jud. Prahova într-o emisiune realizată de M. Helmis pentru Radio România, în

august 2010, afirmau că: „Perinița, dans al dragostei sau al sărutului, își are originea în ceremonialul nupțial specific comunei Bătrâni din județul Prahova. La început acest joc se executa în noaptea nunții, în jurul unui car alegoric ce găzduia o parte din zestrea miresei (covoare, carpete, perdele, lucruri brodate și țesute de aceasta etc.). Mai târziu, acest obicei cu carul s-a pierdut, în favoarea unui simbol al zestre – perna (sau perina), ce avea numai rol decorativ (nu se dormea sau așeza pe ea) și care era brodată de fata ce urma să se mărite. Fata «juca» această pernă înconjurată de cercul format din suratele (prietenele) miresei, ce purtau fiecare asupra lor câte o batistă cusută de mâna lor și pregătită pentru flăcăii care urma să le invite pentru prima dată la horă. În acest mod, ea își lua bun rămas de la viața de fată. În această horă se prindeau apoi și băieții, la urmă apărând și ginerică, care lua mireasa la dans. Mirii dansau perna, după care o puneau jos, alături, îngenuncheau și se sărutau. Mai departe se proceda la fel și cu celelalte fete, în ideea că, dacă urmează exemplul fetei măritate, și ele se vor mărita foarte curând. Pentru mireasă, Perinița era ultimul dans ca fată, apoi nu mai avea voie să joace Perinița. De la acest obicei nupțial, dansul și melodia sa, fiind foarte apreciate, au fost preluate și la hora satului, perna înlocuită cu o batistă de genul celor pe care le făceau fetele încă nemăritate” [6].

Sărbătoarea Revelionului ținută în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie simbolizează petrecerea Anului Vechi și nașterea Anului Nou. Despre rolul dansului „Perinița” în acest context, etnograful I. Ghinoiu ne mărturisește: „Perinița este un joc ritual al sărutului care a migrat de la priveghiul cu jocuri organizat la înmormântarea omului, la priveghiul de înmormântare a anului, Revelionul. La excesele din noaptea Anului Nou, când oamenii fac totul peste măsură (beau, mănâncă, joacă, se distrează), se adaugă gesturile și cuvintele licențioase, jocul mascaților, dansul sărutului, supraviețuirii evidente ale orgiilor antice. Revelionul este o petrecere de pomină egalată, ca amplexare, numai de jocurile de la priveghiul de înmormântare, organizat în unele zone etnografice până la mijlocul secolului al XX-lea. El se organiza ca o mare bucurie la casa mortului.<...>. Perinița, dans specific românilor, se juca în forme specifice, atât în noaptea de Revelion, cât și la moartea și renașterea anului” [7, p.108]. „Băsmăluța” este interpretat cu toate ocaziile. În perioada cercetărilor individuale de teren în s. Chircani, r. Cahul am observat că lăutarul Totocă prin exclamarea: „Hai și-o Băsmăluți, vă pupați și vă dușiți sănătoși în paza Domnului” a anunțat comunitatea că hora satului ia sfârșit.

Considerat dansul dragostei, „Băsmăluța” creează

ocazii de a face cunoștință, de a transmite persoanei plăcute simțiri de simpatie, de dragoste. Dansul respectiv a redat universal aspecte majore ale vieții: comunicare, credință, relații sociale, dragoste etc. Funcționalitatea și semnificația jocului „Băsmăluța” au la bază patru elemente esențiale:

a) **Băsmăluța** – simbolul unirii, dragostei, acurateței, încrederii, așteptării și conviețuirii;

b) **Sărutul** – „gest constând în atingerea cu buzele în semn de afecțiune” [8] semnifică respect, prietenie, manifestare erotică, formulă de salut, de mulțumire etc.;

c) **Strigătura** – mijloc de informare a mesajului jocului, formă de comunicare între: persoane, corpul și sufletul său, interpret și publicul spectator, informație spontană cu implicarea conștientului și a subconștientului, a mediului înconjurător, fără de care dansul „Băsmăluța” nu și-ar fi păstrat funcționalitatea;

d) **Morfologia dansului** – sistem de comunicare alcătuit din figuri coregrafice, sunete muzicale, gest și manieră de interpretare a jocului.

Băsmăluța vine de la diminutivul cuvântului „basma” (basma + suf. –uță) cu rădăcini etimologice turcești – „basma” și reprezintă „o bucată pătrată de pânză sau de mătase, tivită pe margini, folosită pentru ștersul nasului, față etc.” [9, p. 97]. Rolul băsmăluței constă în redarea principiilor definitorii ale vieții, condițiilor social-istorice, a mediului geografic, climateric, fericirii și chinului, tinereții și bătrâneții, nunții și înmormântării – etape esențiale ale vieții omului.

Obiectul băsmăluța este întâlnit: la naștere – cu ea se acoperea fața copilășului pentru a-l feri de soare, vânt și frig; la cumătrie – în orația finilor de închinare a colacilor; la deshobotatul miresei – mireasa lua năframa de la centura mirelui și o pune în sân „ca să-și asigure fidelitatea soțului” [5, p.113]; în orațiile de închinat paharul; la înmormântare – în cele 24 de poduri de pomană, legată la coroane, cruce, steag, sfeșnic; la înmormântarea Caloianului – steagul constituia o trestie cu o batistă (băsmăluță) albă în vârf; în jocul fetelor la casele gospodarilor din obiceiul agrar Drăgaica (Sânziencele): „Drăgaica arunca o batistă sau o năframă în care stăpânul casei pune câteva parale și o înapoia fetei” [10, p. 25]. „În zona Bran băsmăluța de nuntă era păstrată la icoană până la moartea unuia dintre soți, atunci batista era tăiată în două bucăți, cu marginile neregulate. O bucată se pune în sicriul celui decedat, iar cealaltă bucată era așezată iarăși la icoană unde rămânea până la decesul celui alt” [11].

Pentru fata mare băsmăluța însemna obiectul inimii, simbolul mândriei care semnifică nivelul de pregătire pentru a crea o familie trainică. Fetele o purtau la

cingătoare, pe șoldul drept, în mână, de colț între degete, când jucau o țineau între palma sa și dosul palmei partenerului, sau între degetul mic al mâinii drepte și a coechipierului, la sâni. Flăcăii o purtau la șold, la gât sub cămașă. Când flăcăul lua băsmăluța fetei, el demonstra simpatie față de ea. Băsmăluța dăruită iubitului plecat la armată era considerată talismanul fericirii, sănătății, puterii, fidelității, garantul îndeplinirii promisiunilor. Ornamentul ei simboliza bucuria, aspirația, dorul, taina sufletului, curățenia spirituală, modul de viață, ocupația, dragostea, respectul, simbioza utilului cu frumosul și echilibrul sufletului în raport cu societatea. Dantela băsmăluței conținea motivele: pomul vieții; hulubii – simbol al dragostei și familiei; inimioara; hora fetelor; „vazonul cu flori”; ornamente geometrice și florale. Litelele brodate pe câmpul băsmăluței – monograme, semnificau numele oamenilor scumpi sufletului. Băsmăluța era de culoare albă care exprima: „efecte de expansivitate, ușurință, suavitate, robustețe, <...> pace, împăcare, liniște, inocență, curățenie, sobrietate” [12]. Etnologul I. Evseev caracterizează culoarea alba cu următoarea apreciere: „în forma sa derivată dalb (florile dalbe), e asociat frumuseții fără seamăn, purității și gingășiei” [13, p. 13].

Fetele intrate în dans erau obligate să aibă băsmăluță. Adesea, flăcăul care iniția jocul primea în dar de la iubită o băsmăluță, în așa mod remarcă maturitatea și respectul său.

Fluturarea băsmăluței marchează inițierea jocului; alegerea partenerului. Plasarea ei pe umărul stâng sau împrejurul gâtului persoanei alese anunță următoarea etapă de desfășurare a dansului; servește suport pentru genunchi; asigură procesul de transmitere a băsmăluței, continuitatea jocului, comunicarea actanților.

Sărutul simbolizează una dintre cele mai arhaice forme de interacțiune omenească – dragostea. Românii sunt considerați unul dintre cele mai pupăcioase popoare din lume: sărută mâna, mânuțele, buzele, dau pupici amoroase, de politețe, la întâlnire, despărțire, nunți, botezuri etc. Cea mai arhaică întâlnire a omului cu sărutul este considerată clipa când mama mestecă în gura sa hrana copilului, apoi i-o dă în guriță, astfel ușurându-i procesul de sfărâmare a alimentelor solide.

Sărutul practicat în dansul „Băsmăluța” are rol ritualic și reprezintă expresia trăirilor emoționale oglindite prin sentimente de politețe și iubire, de salut – etichetă a bunelor maniere și practici și este categorisit în mai multe tipuri:

- Sărut romantic – când perechea din mijlocul dansului se sărută, reprezintă cea mai senzuală și intensă experiență trăită și transmisă unul altuia. Sărutul pe buze într-o formă tradițională, erotico-romantică, de-

notă afecțiune, iubire sau intenții sexuale.

- Sărutul amical (social) – formă de interacțiune cu alți oameni, când individul aflat în mijlocul cercului alege o persoană de sex opus pentru a o saluta sau a face cunoștință. Dacă persoana aleasă este mai în vârstă sărutul în semn de respect poate fi: pe obraz; pe mână.

- Sărutul păcii – simbolizează pacea, „împăcarea”, alungă spiritele rele și transformă ceartă în împăcare. Nu în zadar există în tradiția populară românească afirmația: „după o ceartă cuplurile care se iubesc se împacă prin sărut și dragoste”.

- Sărutul adio – promovat rareori în dansul „Băsmăluța”, reprezintă una din formele de despărțire a cuplului în văzul lumii.

Dinamismul și funcționalitatea dansului „Băsmăluța” sunt susținute amplu de strigăturile proprii cu funcție de comandă care îndeplinesc rolul de cârmuitor al procesului de desfășurare a jocului. Strigăturile sunt intonate în versuri, respectând ritmul muzical al melodiei „Perinița”. Prin interpretarea lor, asigură participanților noi posibilități de exprimare a sentimentelor nutrite în aceste clipe. Comunicarea dintre actanții din cercul dansului și perechea din mijlocul cercului, prin rostirea strigăturilor garantează transmiterea mesajelor, semnelor, gesturilor simbolice care largesc sfera de desfășurare a jocului. Antrenarea lăutarilor și a privitorilor în acest proces, nu numai a interpreților, atrage publicul spectator la crearea mediului jocului, asigură sincretismul continuu al executării figurilor coregrafice cu melodia și succesiunea dansului, anunță tematica jocului. Strigăturile contribuie la evoluția posibilităților creative în îmbogățirea limbajului coregrafic, muzical și dramatic al jocului.

„Cred că suntem singurul popor din lume care a scornit un dans dedicate sărutatului – Perinița <...>. E un dans care dezleagă toate inhibițiile” consemnează în articolul „Pupatul la români” Radu Părpăuță, ziarist și critic de la Iași. Desfășurarea dansului „Băsmăluța”, de obicei, are loc la cerința actanților sau la propunerea lăutarilor, ei fiind acei care din timp stabilesc repertoriul evenimentului.

Morfologia jocului constă în pași de sârbă, tradiționali vetrei folclorice, muzică (măsura muzicală 2/4), strigături, semne, gesturi prin care interpreții își exprimă sentimentele și dorințele lor umane. Participanții dansului sunt tinerii necăsătoriți aflați în relații de dragoste; de complacere; de atracție; de prietenie și respect. Începutul dansului este marcat prin apariția unui flăcău la mijlocul cercului care cu mâna dreaptă ridicată în sus ține o băsmăluță și fluturând cu ea își alege partenera. Interpretarea strigăturii „Foai verdi busuioc / O părechi

la nijloc” semnifică procesul următor de comunicare (nonverbală) coregrafică dintre el și ea în desfășurarea dansului. Apoi urmează strigătura: „Șini jioacă nijlocu / Fata cu ibovnicu / Las-sî jioași nu-i păcat / C-asarî s-o sărutat”. La comanda acestei strigături flăcăul așterne băsmăluța pe sol, ambii se așează cu genunchiul drept pe ea și se sărută, interpreții din cerc aplaudă. Apoi este exclamată următoarea strigătură: „Cavaleru treși / Mândra îș aleji”, după ce a avut loc sărutul, flăcăul oferă băsmăluța fetei și se prinde în cercul jocului, fata dansând flutură din băsmăluță și își alege alt partener. În momentul sărutului participanții din cerc intonează strigătura: „Mândruța treși / Cavaleru-aleji” (informator: Petru Chetrușcă, s. Dubăsarii Vechi, r. Criuleni, a.n. 1958). Și iarăși urmează strigăturile de la început. Totul se repetă de nenumărate ori.

Când jocul „Băsmăluța” este interpretat în vizorul comunității, cuplurile căsătorite nu participă, ele pot fi antrenate în cazuri când dansul respectiv are loc în cadrul obiceiurilor de familie. Invitația la dans are loc numai cu permisiunea unuia dintre soți, cu atât mai mult pentru a se săruta, contrar, sărutul este considerat un fapt nedemn, rușinos. În nordul Basarabiei dansul respectiv este interpretat cu pași sălțați, brațele cu ținută de horă, oblic, lăsate în jos sau pe umerii partenerilor. În localitățile sudice, pasul de bază este executat cu piciorul drept deplasat în partea dreaptă, stângul alăturându-i-se: doi pași mici îndepliniți pe toată talpa, începuți cu piciorul drept și finisați în poziția a VI-a a picioarelor, continuați cu alți doi pași mari încrucișați în față, apoi în spate, sau invers, care simbolizează drumul vieții. Brațele partenerilor sunt îndoite în coate cu palmele sau degetele mici prinse între ele „cârligele”, formând un cerc. „Cercul include sensurile armoniei prin comunicare, iar cunoașterea este raportată la posibilitățile limitate ale ființei” [14, p. 31-32]. Rareori, jocul poate fi desfășurat și în partea stângă, păstrând maniera de interpretare. Maniera de interpretare a dansului respectiv promovează o stare de comunicare care reflectă

veselia, încrederea, comportarea frumoasă, executarea întocmai a regulilor de succesiune a jocului, ținuta elegantă, promovând un ansamblu întreg de mijloace și expresii care alcătuiesc stilul dansului. Stilul îmbogățit cu diverse gesturi, semne, inițiază comunicarea. Invitația la dans poate fi realizată prin semnul „a face din ochi”, semn cu mâna, a atinge umărul sau capul invitatului cu băsmăluța, a cuprinde gâtul persoanei alese cu băsmăluța ținută de ambele capete de către cel ce invită, a cuprinde invitatul de umăr, de talie, toate acestea exprimă o intenție cu o semnificație frumoasă.

În dansul de pereche din mijlocul cercului, interpreții în ținută de polcă, pornesc cu pași comuni păstrând ritmul muzicii și maniera locală de joc, evoluând în combinații solistice interesante improvizează noi elemente coregrafice de o tehnicitate deosebită executate într-un tempo crescendo.

În peisajul general al dansului folcloric național jocul ritual „Băsmăluța” completează bogata paletă a folclorului coregrafic prin manifestările ce se ridică la trepte nebănuite de rafinament artistic.

Referințele bibliografice:

1. <http://jurnalul.ro/vechiul-site/old-site/supliment/jurnalul-old/dacii-la-joaca-55472.htm> (consultat la 14.12.2013).
2. Olfson, G. *Primeciatelineișie curganî Bessarabscoi oblasti v Benderscom uezde. Zapisi Odesscogo obșcestva istorii i drevnostei*. Odessa, 1850.
3. Cantemir, Dimitrie. *Descrierea Moldovei*. Chișinău, 1998.
4. *Folclorul obiceiurilor de familie. Alcătuirea, articolul introductiv și comentariile de A. Hâncu și V. Zelenciuc*. Chișinău, 1979.
5. Ciubotaru, Silvia. *Obiceiuri nupțiale din Moldova*. Iași, 2009.
6. <http://folclormuzical.wordpress.com/2013/07/02/perrinita/> (consultat la 14.12.2013).
7. Ghinoiu, Ion. *Comoara satelor: Calendar popular*. București, 2005.
8. <http://www.infoportal.md/dex/s%C4%83rutul> (consultat la 14.12.2013).
9. *Dicționar enciclopedic*. Chișinău, ed. a II-a, 2001.
10. *Revista de Etnografie*, 1997, nr.1(2).
11. http://www.curentul.ro/2010/index2.php?option=com_content&task=view&id=39281&pop=1&page=0&Itemid=72 (consultat la 14.12.2013).
12. <http://www.mirelutz.ro/culori.html> (consultat la 14.12.2013).
13. Evseev, Ivan. *Dicționar de Simboluri și Arhetipuri Culturale*. Timișoara, 1994.
14. Evseev, Ivan. *Dicționar de Motive și Simboluri Literare*.

PRESTĂRI SERVICII POLIGRAFICE

FEP Grafema Libris s.r.l.
Cod fiscal 1003600038636
Cont/decontare 22244011092
Cod plătitor TVA 0402143
BC "Energbank" SA, m. Chișinău fil. Centru
cod bancar ENEGMD 22895

Notograf Prim s.r.l.
Cod fiscal 1009600037527
Cont/decontare 222490100004601
BC "Fincombank" S.A. fil. Nr. 1 Chișinău
cod bancar FTMDMD2X735

mun. Chișinău,
str. București 68, etajul 3, of. 313.
tel/fax: (022) 202-555; 202-553.
mob.: 069-39-29-09; 069-022-237

Literatură de specialitate și beletristică

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
1.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa I-II), L. Țurcanu, A. Țurcanu	192 p.	50
2.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa III-IV), L. Țurcanu, A. Țurcanu	122 p.	50
3.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii I-II de studii), S. Badrajan, A. Rojnoveanu, S. Rotaru	236 p.	50
4.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii III-IV de studii), S. Badrajan, A. Rojnoveanu, S. Rotaru	278 p.	50
5.	Arta Muzicală din R.M. Academia de Știință a Moldovei Institutul Patrimoniul Cultural	952p.	120
6.	Muzică etnică: tradiție și valoare V. Ghilaș	296 p.	20
7.	Învățământul Muzical în Moldova Gleb Ciacovski-Mereșanu	276 p.	20
8.	Alină dorule alină (Cântece și melodii populare din Moldova și Bucovina), Dumitru Blajinu	352 p.	100
9.	Melodii de pe coline vol.II (partituri pentru orchestre de muzică populară), Serghei Ciuhrii	152 p.	30
10.	Ține-mă dorule lin (piese corale), Eugen Mamot	116 p.	30
11.	Cântece de dor (pentru diverse formații vocale), V. Nevoie	74 p.	30

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
12.	Plaiul meu (coruri), Victor Nevoie	126 p.	30
13.	Nouă azi ne-a răsărit (colinde de Crăciun)	146 p.	30
14.	Și îngerii ca omul plâng (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	190 p.	20
15.	Gânduri țesute-n suflet (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	200 p.	20
16.	Grigore Grigoriu (viața și creația — album), Ion Proca	248 p.	100
17.	Nicolae Sulac (Mai aproape de departe), Ion Proca	264 p.	30
18.	La Oină (roman), Ion Proca	160 p.	20
19.	Poiana cu heruvimi (figuri ilustre: scriitori, actori...), Ion Proca	248 p.	40
20.	Din cartea copilăriei (poezii pentru copii), Traianus	16 p.	5
21.	Alfabetul Vesel (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	32 p.	10
22.	Ce ascund cuvintele (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	36 p.	30
23.	Carte de dragoste (poezii), Ianoș Țurcanu	180 p.	20
24.	Viespea (povestiri), Ion Gorgan	92 p.	10
25.	Cetatea de Cuvinte (Antologie, Scriitori Soroceni), Petre Popa	680 p.	70
26.	Cinegetica (dicționar explicativ), Tudor Colac	300 p.	70

«MAGIA LITERELOR»

joc pentru copii (alfabet)

«MAGIA CIFRELOR»

joc pentru copii (cifre)

«POIENIȚA VERDE»

joc pentru copii (flora, fauna)

«Magia Literelor»,
«Magia Cifrelor»
și «Poienița verde»
sunt jocuri propuse
copiilor cu vârsta între
4–10 ani.

Nr. d/o	Registre Case de cultură, Școli de muzică	Preț (lei)
1.	Registrul de evidență a activității Casei de Cultură (anexa nr. 2 Regulamentul-tip)	14
2.	Registrul de evidență a activității formației artistice de amatori (aprobat Ministerului Culturii nr. 102 din 26 aprilie 2007)	14
3.	Registrul general de evidență a reușitei elevilor (pentru director)	14
4.	Registrul de evidență a șarjei pedagogice profesori și corepetitori	14
5.	Registrul de evidență a probelor de admitere	9
6.	Reistrul frecvenței și reușitei elevilor la disciplinele de grup	7
7.	Catalogul frecvenței și reușitei al elevilor (individual)	5
8.	Planul individual	5
9.	Cartea de evidență a lecțiilor asistate	10
10.	Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup	5
11.	Registrul proceselor—verbale colocvii, concerte academice, expoziții, examene	10
12.	Registrul proceselor—verbale ale consiliilor profesionale	10
13.	Registrul proceselor—verbale ale ședințelor secțiilor	10
14.	Registrul de evidență a frecvenței profesorilor la serviciu	10
15.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25

Nr. d/o	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preț (lei)
1.	Registrul mișcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25
3.	Caiet de evidență a activității bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14
4.	Caiet de evidență a documentelor recepționate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9
5.	Fișa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
7.	Fișa catalog liniată	7x11, ofset	0.05
8.	Fișa catalog curată	7x11, ofset	0.03
9.	Fișa cărții	8x11, ofset	0.05
10.	Fișa evidenței zilnice	A4, ofset	0.18
11.	Fișa de evidență a ziarelor	8x11, ofset	0.05
12.	Fișa de evidență a revistelor	8x11, ofset	0.05
13.	Despărțitoare de catalog de centru	carton 250 g. ștanțate	0.5
14.	Despărțitoare de catalog de dreapta	carton 250 g. ștanțate	0.5
15.	Despărțitoare de catalog de stânga	carton 250 g. ștanțate	0.5
16.	Despărțitor de poliță	carton tare	4
17.	Fișa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2
18.	Fișa contract	carton 220 g.	0,4

Editura „Notograf Prim“ s.r.l.
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

Adresa: or. Chișinău, str. București, 68, of. 313, 314
Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53
Tel./Fax: (+373 22) 20-25-55
E-mail: notografprim@gmail.com
grafemalibris@gmail.com

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 1 (31)

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Inst. de cultură	Responsabil de ediție (zonal)
1	Ialoveni	70	61	(0268) 26 004
2	Orhei	68	127	Gheorghe Guriuc (0235) 22 648 Lidia Sitaru (0235) 23 684
3	Hâncești	41	118	Ion Tulbu (0269) 23 070
4	Fălești	39	122	Grigorie Budu (0259) 22 648
5	Edineț	35	92	Rodica Popa (0246) 22 648
6	Criuleni	39	61	Valentina Bobeico (0248) 22 323 Maria Rapcia
7	Ungheni	34	126	Eugenia Barancia (0236) 22 648
8	Strășeni	30	71	Vera Schirlu (0237) 22 244
9	Anenii Noi	27	72	Vasile Moroșanu (0265) 24 349
10	Călărași	26	90	Sergiu Cojocar (0244) 20 840
11	Bălți	27	23	Vera Caraulan (0231) 25 083
12	Șoldănești	28	64	Grigore Zănoagă (0272) 24 310
13	Glodeni	23	69	Vecislav Barat (0249) 22 648
14	Briceni	22	68	Ilie Zagorciuc (0247) 22 648
15	Soroca	20	125	Grigore Bucătaru (0230) 23 124
16	Nisporeni	21	68	Aurelia Andronache (0264) 23 711
17	Râșcani	20	99	Emilia Garbuz (0256) 22 648
18	Ștefan-Vodă	19	67	Valentina Uță (0242) 22 648
19	Cimișlia	19	74	(0241) 22 648
20	Rezina	17	73	Angela Racu (0254) 24 412
21	Căușeni	20	84	Fiodor Garaba (0243) 22 486
22	Dubăsari	14	34	Valentina Semionov (0248) 44 753
23	Telenești	14	97	Pavel Casian (0258) 22 648
24	Drochia	12	81	Petru Ababii (0252) 22 648
25	Cantemir	13	92	Nicolae Efticov (0273) 22 648
26	Florești	10	119	
27	Leova	11	70	Mihai Suruc (0263) 24 175
28	Dondușeni	10	48	Liuba Dănuță (0251) 24 272
29	Ocnîța	9	68	Ludmila Belonoșca (0271) 21 429
30	Chișinău	7	68	
31	Sângerei	6	99	Valeriu Rusu (0262) 21 898
32	Cahul	4	103	(0299) 22 255
33	Basarabeasca	2	25	(0297) 21 043
34	UTAG (Ceadăr-Lunga)	1	81	
35	Taraclia	0	52	

Total tiraj: 743 ex.

**DIPLOME
INVITAȚII
AFIȘE
BUCLETE
ECUSOANE
CĂRȚI DE VIZITĂ**

de la 5 lei per exemplar + design
de la 3 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 8 lei per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design
de la 1 leu per exemplar + design

Şezătoarea Ansamblului de dans popular „Moştenitorii”, or. Râşcani

Formația folclorică „Comorile plaiului”

S. Biești, R. Orhei

.....
REALITĂȚI CULTURALE • Ianuarie 2014